

BUDAPEST – TÖBB, MINT ESÉLY

BUDAPEST FŐVÁROS TELEPÜLÉSI
ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAMJA

II. KÖTET INTÉZKEDÉSI TERV

Készült a Fővárosi Közgyűlés megbízásából
a Budapest Esély Nonprofit Kft. szakmai műhelyében

ISBN 978-963-08-0572-8

Budapest Esély Nonprofit Kft.
1084 Budapest, Őr u. 5-7.
Tel./fax: +36 1 476 1930
info@pestesely.hu
www.pestesely.hu

A program szerkesztőbizottságának elnöke:

KULINYI MÁRTON

A szerkesztőbizottság tagjai:

DR. GYULAVÁRI TAMÁS
GARADNAY TEA
KARÁCSONYI MAGDOLNA
KOLTAI LUCA
KOMKA NORBERT
KRAVALIK ZSUZSA
MOLNÁR ATTILA
SZENDREY ORSOLYA
SZIRA JUDIT

A program tervezésében részt vett szakemberek:

BARABÁS TIBORNÉ
BÁRSONY JÁNOS
BONDÁR ÉVA
BORBÍRÓ FANNI
DR. GYŐRI PÉTER
DR. KÓSA ÁDÁM
DR. SEBESTYÉN IMRE
HOFMANN ANNA
KÁRPÁTI ZSUZSANNA
KOGON MIHÁLY
KRÉMER BALÁZS
MAKAI ISTVÁN
MARGITAI KATALIN
MAYER JÓZSEF
ONGJERTH RICHÁRD
SAJGÁL RÓZSA
SKULTÉTI JÓZSEF
SZABÓ HENRIETT
TOSICS IVÁN

Indító gondolatok

Budapest történelmi hagyományai alapján is **multikulturális világváros**. Az évszázadok során mindig számos nemzetiség, kulturális és vallási közösség élt itt együtt. A város nyugodt, kiegyensúlyozott fejlődésének egyik fontos bázisa a közösségi kohézió. A különböző kultúrák értékeinek tiszteletben tartása, befogadása gazdagítja igazán Budapestet, ezzel szemben az elutasító, kirekesztő magatartás elszigetel minket. A befogadó, az **összetartozást erősítő társadalmi közeg** „egymás között” pedig elemi szükséglet. Mindannyiunknak veszteségeket okoz, ha fogyatékos vagy kisgyermekes embertársaink életmenetét akadályok korlátozzák. Ne felejtjük el, magunk is kerülünk olyan helyzetekbe, amelyekben nem tudunk alapvető szolgáltatásokat igénybe venni, korlátozott a normális „városhasználatunk”.

Értéket teremtünk, ha nagyobb figyelmet fordítunk azokra, akik hátrányban vannak, ha a városi szolgáltató rendszereink segítségével is képesek vagyunk csökkenteni azokat az akadályokat, amelyek az idősek, a veszélyeztetett gyermekek, a hajlék nélkül élők, a roma embertársaink előtt tornyosulnak. A közösségi javakhoz, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés esélyének javítása a 21. században alapvető elvárás egy városi politikával szemben. Ennek érvényesülése igényli a védett tulajdonságokkal¹ rendelkező személyek és csoportok **hátrányainak ellensúlyozását**.

Mindenkinek joga van a diszkriminációmentes élethez.

Mindannyian mások vagyunk. A szőkék, a túlsúlyosak, a mozgáskorlátozottak, a siketek, a romák, a valóságosak, a Budapesten lakó ázsiaiak és a fővárosba látogató finnek. Budapesten 970 ezer nő, 60 ezer roma, 85 ezer fogyatékos, 540 ezer idős, 468 ezer, a többségitől eltérő vallású (azaz nem római katolikus) ember él. **A többség bizony a kisebbségek összessége.** Ha mi utazunk külföldre, akkor éppen mi vagyunk a kisebbséghez tartozók. A sokszínűség épp olyan fontos az emberiség számára, mint a természet számára. **Épp ez a sokszínűség tesz minket értékessé.**

A kisebbségben lévők megbélyegzése, a diszkrimináció, az elkülönítés és a megtorlás ma már nem csak társadalmi feszültséget okoz, de törvény is bünteti. Ezzel szemben a sokszínűség tisztelete, a tolerancia, a párbeszéd, a kölcsönös bizalom és az együttműködés a **társadalmi béke és biztonság egyik legjobb biztosítója**. Éppen ezért szükséges, hogy Budapesten is maradéktalanul érvényesüljenek az alapvető emberi jogok, mások hasonló jogainak tiszteletben tartása mellett.

Az esélyegyenlőség megerősítése gyakran nem kerül többletköltségbe, csak egy kis célzott figyelmességbe. Hatására azonban javul a közszolgáltatások mennyiségi és minőségi megfelelése, csökken a kiszoruló, marginalizálódó személyek száma, nő a közösségi összetartozás erőforrása, jobba válik mindannyiunk életminősége.

Ezzel a céllal készült el a Budapest Esély Nonprofit Kft. koordinálásával Budapest Főváros települési esélyegyenlőségi programja. A Budapest - több, mint esély! című programot két kötetben adjuk ki, az első kötet a tervezést megelőző helyzetfelmérés eredményeit, a lakosság szükségleteit, illetve a fejlesztési célokat és stratégiát tartalmazza. A második kötetben találhatóak azok a hosszú és középtávú intézkedések, amelyeket a Főváros a társadalmi esélyek növelése érdekében megfogalmazott, illetve azok a prioritások, amelyek rövid távon megalapozzák a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi felzárkózását.

Kulinyi Márton

¹ Védett emberi tulajdonságok: a római szerződés szerinti diszkriminációs okok: a polgár neme, kora, vallása, etnikai kisebbséghez tartozása, egészségi állapota, szexuális orientációja vagy bármely más emberi tulajdonsága.

I. Vezetői összefoglaló

I.1 Az anyag státusza, funkciója, szerkezete

Budapest Főváros Önkormányzata számos közép- és hosszabb távú szakpolitikai dokumentuma által determináltan látja el helyhatósági és szolgáltatói funkcióját. E szakmai stratégiákat megfogalmazó anyagok sok területen meghatározó hatással vannak a Budapestet befolyásoló más szektorokra is. A Budapesti szociális charta, az Integrált városfejlesztési stratégia, a Szociális szolgáltatás-tervezési koncepció, a Fogyatékosügyi cselekvési program, a Hajléktalanügyi program, vagy az Esélyegyenlőség 2000 foglalkoztatáspolitikai cselekvési program és még számos középtávú szakpolitikai dokumentum tervezése, működtetése és rendszeres felülvizsgálata folyik. Az esélyegyenlőség széles spektrumának érvényesülése összehangolt és tartós fellépést igényel. A hatásosság az ágazati szakpolitikákban a párhuzamosan (horizontális szinten) jelentkező feladatok összehangoltságát igényli. Olyan **intézkedési konstrukciókat vár el, amelyek kompenzálni képesek** a védett tulajdonságokkal rendelkező személyekkel szemben álló akadályokat. Ugyanakkor az esélyegyenlőséget elősegítő beavatkozások **nem terjeszkedhetnek túl**, nem állíthatnak követelményeket az egyes ágazati szakpolitikák sztenderd szolgáltatásszervezésével szemben, **de segítenek a szolgáltatások egyenlő esélyű elérésében.**

Budapest Főváros települési esélyegyenlőségi programja célul tűzi ki, hogy hosszú távon javítsa az esélyegyenlőséget és az egyenlő esélyű hozzáférést minden lakója és a város minden használója számára. Ennek hatékonyabb elérése érdekében szükséges, hogy Budapesten **koherens esélyegyenlőségi politika fejlődjön.** Ezért Budapest Főváros Önkormányzata stratégiai iránytűt kíván adni a szükséges beavatkozások hosszabb távú irányainak meghatározásával, a hatáskörén, illetve közvetlen felelősségi körén túlnyúló aktorok számára is.

A Fővárosi Önkormányzat hatáskörében hozható intézkedéseket két fő csoportra osztottuk. A rendszerbe építést segítő (mainstreaming) intézkedések beilleszkednek a fővárosi szakpolitikák szövetébe, hosszabb távon fejtik ki hatásukat. Míg a rövid távon is ható, néhány ágazathoz vagy célcsoporthoz kötődő (kiemelt) intézkedések azonnal indíthatóak. Ezen projektszerű beavatkozási javaslatok figyelembe veszik a már folyó jó kezdeményezéseket, illetve azok szemléletformáló hatásait. Ezek részletezését tartalmazza az intézkedési program. Az előterjesztő ezekhez előzetes forrásigényeket, felelősöket, határidőket is rendelt.

A rendszerbe építés politikája (mainstreaming-politika)

Budapest Főváros települési esélyegyenlőségi programja elsősorban a Fővárosi Önkormányzat által irányított közfeladatokra koncentrál. E programok keretein belül érvényesülhet következetesen az esélyegyenlőségre való törekvés a főváros szakpolitikai döntéseiben, intézményfenntartói tevékenységében és támogatáspolitikájában. Rendszerbe építést segítő intézkedéskövetelményeket fogalmaz meg és szempontokat ad ahhoz, hogy az esélyegyenlőség érvényesülését a már mű-

ködő szakmai programokban és koncepciókban vizsgálni és segíteni lehessen. Az esélyegyenlőség érvényesülése a szakmai programok felülvizsgálatakor a következő szempontok szerint ellenőrizendő:

- ◆ Melyek azok a hiányosságok, amelyek rontják e csoportok esélyeit a számukra adekvát szolgáltatásokhoz való hozzáférésben?
- ◆ Mennyire töltik be funkciójukat a meglévő esélymegerősítő (kompenzációs) szolgáltatások? (mennyiségi és minőségi mutatók keresése.)
- ◆ Van-e olyan intézkedési-terv elem a szakmai programban, amely rontja egyes csoportok esélyegyenlőségének érvényesülését?
- ◆ Milyen feladatokat jelöl ki a szakmai program a célcsoportoknak nyújtott kompenzációs szolgáltatások fejlesztése kapcsán?
- ◆ Mi várható a kompenzációs intézkedések beépítésétől?

Különös hiányként mutatkozik egyes ágazatok szakirányításában az adatok, információk gyűjtése és rendezése. A legtöbb területen az esélyegyenlőségi szempontú mennyiségi és minőségi mutatók azonosítása is hiányzik, így ma még jellemző kérdés a „most hol tartunk” megállapítása, a „hogyan, mivel mérjük a javulást” meghatározása.

Kiemelt intézkedések, prioritások

A fővárosi szakpolitikák szabályozási rendszerébe épített beavatkozások mellett fontos, hogy az esélyegyenlőségi program már rövid távon is határozzon meg világosan érzékelhető változásokat, hiszen ezek alapozzák meg a szemléletmódbeli változtatási szándék hitelességét. Jelen cselekvési programban ezért kiemelt intézkedéseket is megfogalmaztunk, amelyek már konkrét beavatkozásokat, fejlesztési prioritásokat is kijelölnek. Ezek az azonnal indítható projektek, akciók amelyek megvalósíthatóságukkal és szemléletességükkel felhívják a figyelmet a cselekvések lehetőségére és szükségességére. Az általános intézkedéscsomagokat három téma köré csoportosítottuk:

- ◆ érzékenyítő beavatkozások,
- ◆ akadályokat csökkentő beavatkozások és a
- ◆ befogadó intézmény erősítése.
- ◆

Ezen általános intézkedési csomagokat öt specifikus intézkedési javaslat egészíti ki. Ezek egyes célcsoportokra, illetve egyes pregnáns esélyegyenlőségi deficitiek kompenzálására irányulnak:

- ◆ Időseket és családosokat segítő intézkedéscsomag
- ◆ Elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag
- ◆ Mobil szűrések intézkedéscsomag
- ◆ Kultúrafogyasztásért intézkedéscsomag
- ◆ Sokszínű kultúra intézkedéscsomag
- ◆

Konkrét és közvetlen hatásukon túl, ezeknek érzékenyítő szerepük is van.

A Fővárosi Önkormányzat és intézményei, a kerületi, a civil és a forprofit szervezetek számos olyan jó kezdeményezést, programot működtetnek, amelyek jól illeszkednek a program értékrendjéhez, fejlesztési irányaihoz. A prioritások megfogalmazása eligazítást ad a támogatási pályázatok kiíróinak, értékelőinek, hogy céltudatosan figyelembe vehessék az esélyegyenlőség jobb érvényesülésének szempontjait. Irányt mutat az új civil és intézményi kezdeményezéseknek egy koherensebb esélyegyenlőségi kultúra kialakításához.

Iránytű a társszektoroknak

Az esélyegyenlőségi stratégia a fővárosban élő, itt megforduló emberek közösségek életminőségére kíván hatni. Hatása a Fővárosi Önkormányzaton és intézményrendszerén kívül az állami, a kerületi önkormányzati, a civil és a gazdasági szektor közös fellépéseként érvényesül. Budapest főváros települési esélyegyenlőségi programjának stratégiája iránytűként kívánja mutatni, merre tartson az igényelt hosszabb távú változás. A célokat és cselekvési irányokat a társszervezeteknek szakmai racionalitás által vezérelten is érdemes figyelembe venniük, de erre egyes esetekben jogszabály is kötelezi a szervezeteket. **A nyílt koordináció európai gyakorlatának átvétele** szakmai műhelyek, partnerségek, konferenciák, módszertani segédletek, továbbképzések és nem utolsósorban pályázatok, támogatások eszközével is segíteni kívánja a fővárosi szakpolitikák összehangoltabb, koherensebb érvényesülését.

Társadalmi érzékenyítés

Az egyenlő bánásmód igénye még igen újnak számító szemlélet, nincs beágyazva a köztudatba, a társadalom érzékenysége gyenge. Számos új fogalmat kell megismernünk, értelmeznünk, számos jelenséget, helyzetet kell azonosítanunk, újra értékelnünk. A közgondolkodás nagyon is különböző mértékben érzékeli, és messze nem egyöntetűen értékeli a különböző hátrányos helyzeteket. A hátrányban lévők önbeteljesítő jóslatként megjelenő előítéletei épp úgy akadályok, mint a velük szembeni félelmek és előítéletek. A beavatkozások során figyelmet kell fordítani a lakosság, a szolgáltatók, a munkáltatók problémaérzékenységének növelésére, az elutasító és közömbös magatartás helyett odaforduló, segítő, elfogadó magatartás népszerűsítésére, terjesztésére. A védett tulajdonságokkal rendelkező emberekkel is foglalkozó szakemberek, szolgáltatók ismereteinek növelése külön feladat, hogy segítő munkájukat hatékonyabban elláthassák.

Minőségbiztosítás szakmai és társadalmi visszacsatolással

A különböző hátrányos tulajdonságok miatt veszélyeztetettek köre és az akadályok épp úgy dinamikusan változnak, mint a Fővárosi Önkormányzat különböző ágazatainak szolgáltatási rendszere. Ezért nélkülözhetetlen a rendszer tulajdonságainak ágazati politikai és összesített **várospolitikai szintű értékelése, a prioritások és beavatkozások meghatározása, és azok hatásainak rendszeres monitorozása.**

Budapest esélyegyenlőségének fejlesztése számos sajátos helyzetű társadalmi csoportot, számos szakterületet, beavatkozó szektort és szervezetet érint. Egy-egy elszigetelt akció kellő reklámmal

lehet figyelemfelkeltő, de nem képes hatékony, tartós fellépést biztosítani az esélyegyenlőség széles spektrumának érvényesülésében. Éppen ezért mind a tervezés, mind a beavatkozás, mind pedig azok hatásának monitorozása **széleskörű társadalmi és szakmai egyeztetést és kontrollt követel**. Ehhez pedig szükséges, hogy a Fővárosi Önkormányzat **intézményesített egyeztetést kezdeményezzen** a civil szervezetekkel, a gazdasági szektor résztvevőivel, a térség önkormányzataival, a különböző szakterületek szakértőivel.

Az esélyegyenlőségi deficitiek csökkenését, a beavatkozásokat és azok hatását, a társszektorok aktivitásainak összhangját, a további beavatkozásokat az **Esélyegyenlőségi program évenkénti felülvizsgálata hivatott biztosítani**². A monitorozást az e célra kijelölt fővárosi szervezet irányítása mellett a Fővárosi Önkormányzat ágazati felelős szakemberei és külső szakértők készítik elő, a Fővárosi Civil Konzultatív Tanáccsal és annak szakmai műhelyeivel való egyeztetés mellett, és azt a Fővárosi Közgyűlés, illetve annak szakbizottságai fogadják el.

I.2 Az anyag kidolgozásának folyamata

Budapest Főváros első települési esélyegyenlőségi programja számos szakértő, szakmai műhely, konferencia, önkormányzati és civil egyeztetés folyamatán keresztül formálódott. A program kidolgozása **négylépcsős fejlesztési-egyeztetési folyamat** során alakult ki, amíg a Fővárosi Közgyűlés, mint legfelsőbb döntéshozó szerv elé került. A program kidolgozását a Fővárosi Önkormányzat Humán Várospolitikai Főpolgármester-helyettesi Iroda és a Budapest Esély Nonprofit Kft. közös szakértői csoportja irányította. A szakmai munkát elismert esélyegyenlőségi szakemberekből álló szerkesztőbizottság készítette, a rendszer kohéziójának kialakítását szakterületükön országos szaktekinetlynek számító háttérszakértők segítették. A Fővárosi Önkormányzat szakpolitikáival való összhangot az önkormányzat megfelelő ügyosztályainak szakemberei biztosították. A szakértők ezt a munkát jellemzően önkéntes munkában, vagy igen szerény tiszteletdíj ellenében végezték.

a) Általános helyzetelemzés és stratégia kidolgozása (szakértői szint)

Esélyegyenlőségi és közigazgatási szakemberekből álló team vizsgálta az esélyegyenlőséggel kapcsolatos nemzetközi és hazai jogszabályokat és a hazai viszonyokat, illetve a fővárosban meglévő, esélyegyenlőséggel kapcsolatos gyakorlatokat annak érdekében, hogy adekvát intézkedéseket javasolhasson. Az ágazati és célcsoportokat érintő, már működő szakpolitikai programokból és az e célra készített ágazati felmérésekből készült a stratégiai munkaanyag. Ennek bázisát az alapelvek, a komplex problémaelemzés és az erre válaszoló célstruktúra adta. A Fővárosi Önkormányzat ágazatainak szakértői egyéni konzultációk során segítettek az ágazat-specifikus deficitiek és az ezekre válaszoló beavatkozások fő irányainak megfogalmazását. A célcsoportok problémáinak és a lehetséges beavatkozások vitaanyagának összeállítását kiscsoportos civil konzultációk is segítettek.

A Települési esélyegyenlőségi programot külön munkacsoport egyeztette és hangolta össze az akkor készülő Közoktatási esélyegyenlőségi programmal és a már elkészült IVS antiszegregációs tervével. Az Esélyegyenlőségi program illeszkedik a Hajléktalanügyi programhoz, a Szociálpoliti-

2 Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 63. § (5) bekezdése szerinti, a Program éves monitori jelentését, a program tárgyévét követő év június 30-ig fogadja el. A monitorozást az önkormányzat, illetve arra kijelölt szerve, adott esetben a Budapest Esély Nonprofit Kft. végezheti.

kai szolgáltatástervezési koncepcióhoz és az Ifjúságpolitikai koncepcióhoz is. A romák esélyeinek megerősítését célzó helyzetelemzés és tervezett fejlesztési irányok megfogalmazásakor a program Dr. Bársony János-Daróczi Ágnes: Budapesti cigányok, a Fővárosi Önkormányzat programterve 2008. című dokumentumra és a Fővárosi Cigány Önkormányzat szakmai javaslataira alapoz.

b) Deficitek és beavatkozások fő irányainak meghatározása (első társadalmi egyeztetés)

A fenti tudások szintetizálásának eredményeként elkészült munkaanyagokat a szerkesztők az első szakmai-társadalmi egyeztetés-sorozaton tárták a nyilvánosság elé. Az „Esélyegyenlőség helyben kezdődik” konferenciasorozaton előbb az általános, stratégiai kérdésekről, majd az ágazati és célcsoport-orientált helyzetelemzésekről, végül a javasolt fejlesztési irányokról folyt a vita a szakmai és civil szervezetek mellett nyolc ágazat fővárosi szakértőinek bevonásával. A szekcióülések a romák, a fogyatékossgal élő személyek, a társadalmi nemek és a generációk közötti esélyegyenlőségi szempontok jobb érvényesülésének lehetőségét vizsgálták a kiosztott célcsoport-anyagok és az említett csoportok tapasztalatai alapján. Külön konferenciákon került megvitatásra az oktatási és a foglalkoztatási aspektus. A résztvevők észrevételeit, ajánlásait a szerkesztőbizottság beépítette a munkaanyagokba.

c) Intézkedési terv kidolgozása, beavatkozások fő irányainak pontosítása (második társadalmi egyeztetés)

A fentiek alapján készültek el a Cselekvési program önkormányzati ágazatokra bontott beavatkozási-javaslat csomagjai, amelyeket a szerkesztők a Fővárosi Önkormányzat illetékes ügyosztályvezetőivel, illetve a már működő egyéb programokkal egyeztettek. A folyamat végeredménye a „Budapest több, mint esély” című társadalmi egyeztető anyag.

A második társadalmi egyeztetés a Fővárosi Önkormányzat Civil Konzultációs Tanácsával együttműködésben zajlott. A munkaanyagot mintegy 260 civil szervezet kapta meg véleményezésre, az egyeztetés sorozaton 12 civil műhely keretében 152 civil szervezet képviselője, majd a civil műhelyek képviselőiből álló Civil Konzultációs Tanács tárgyalta a megküldött vitaanyagokat és tett kiegészítő javaslatokat, amelyek beépültek a program-tervezetbe. A szélesebb társadalmi egyeztetés érdekében a munkaanyagokhoz a www.pestesely.hu honlapon keresztül is hozzá lehetett szólni.

Külön egyeztetési panel a roma célcsoport számára készült, mivel ők civil műhely keretében egyelőre nem jelennek meg. A teljes program-munkaanyagot és a célcsoportra kivonatolt intézkedési tervet a Fővárosi Cigány Önkormányzaton kívül néhány stratégiaalkotásban jeleskedő, fővárosi működési területtel rendelkező roma civil szervezet is megkapta, ami után személyes véleményezésre, vitára is lehetőség nyílt.

A gender mainstreaming szemlélet beépítése érdekében, ilyen tárgykörű civil műhely híján, szintén külön egyeztetésre került sor.

d) Komplex anyag kidolgozása, döntés-előkészítés (szakpolitikai egyeztetés)

Budapest Főváros első Települési esélyegyenlőségi programjának szakmai kidolgozásában és döntés-előkészítésében a Fővárosi Önkormányzat két Főpolgármester-helyettesi Irodája és nyolc illetékes ügyosztálya vett részt. Az érintett ágazatokat felügyelő főpolgármester-helyettesek kísérték figyelemmel a programfejlesztő munkát, az első társadalmi-szakmai egyeztetési folyamat nagy

konferenciáján az Esélyegyenlőségi, Foglalkoztatáspolitikai és Kisebbségi Bizottság elnöke, a második civil társadalmi egyeztetés folyamatában a Fővárosi Közgyűlés civil szervezetek tanácsnoka vett részt. Az érzékenyítési program részét képező „EGYMÁSRA LÉPNI TILOS!” kampány arcu-
lati elemei pedig a Fővárosi Közgyűlés városarculati tanácsnokával kerültek egyeztetésre.

A lehető legtöbb szinten egyeztetett szakértői anyag legfontosabb szakpolitikai lépése a prioritások meghatározása, a különböző intézkedésekhez források és határidők hozzárendelése. E döntések előkészítése az érintett önkormányzati tisztségviselőkkel valamint a hivatal szervezeti egységeinek vezetőivel történő egyeztetések során, az ő egyetértésük mellett történt.

I.3 Az esélyegyenlőségi szempontok helye a szakpolitikákban

Meddig tart a szakpolitika hatásköre, meddig az esélyegyenlőség? Mely probléma kezeléséhez kell a közoktatás, az egészségügy eszköztárához nyúlni, és hol szükséges esélyegyenlőséget megerősítő beavatkozás? Ma még szakmai szinteken is igen gyakori az esélyegyenlőség, mint újonnan megjelenő szakterület fogalmainak bizonytalan értelmezése. Nem helyes, ha a közszolgáltatásokat szervező szakember leszűkíti például az akadályok csökkentésének feladatát a kerekesszékekkel közlekedők problémájára, ugyanakkor nem gondol a kommunikációs akadályokkal küzdőkre. Mint ahogy káros és megtévesztő, ha egy közszolgáltatás gyenge minőségét az érdekképviselő esélyegyenlőségi problémának állítja be, miközben az a sztenderd ellátás hiányossága (pl. az egészségügyi szűrőállomások rossz eloszlása, vagy az iskolai konfliktuskezelés módszertanának kidolgozatlansága). A differenciált, a gyermek sajátos problémájához alkalmazkodó pedagógiai eszköz alkalmazása oktatási kérdés. Hogy ezek az eszközök megfelelően eljussanak a hátrányos helyzetű gyermekekhez, az esélyegyenlőségi kérdés.

Az esélyegyenlőség kérdése új terület, így a szakemberek körében is viszonylagos tájékozatlanság figyelhető meg e téren. Ennek gyakori következménye az az elhárító közelítés, amely így jelentkezik: „nálunk nincs, nem is volt soha diszkrimináció senkivel szemben, tehát nem is kell tennünk semmit az esélyegyenlőség biztosításáért”. Miközben például a hallássérült ügyfél nem hallja, ha őt szólítják, a kisgyermekkel érkező pedig gyermeksarokhiányában, nem tudja kivárni, hogy sor kerüljön rá. E megközelítés hibája, hogy a diszkriminációval szembeni fellépésre redukálja az esélyegyenlőség megerősítéshez kapcsolódó beavatkozásokat.

Az esélyegyenlőség megerősítése minden szakmát és szolgáltatást érintő, horizontális szinten jelentkező feladatokat jelent. Olyan **intézkedéseket vár el, amelyek kompenzálni képesek a védett tulajdonságokkal rendelkező személyekkel szemben álló akadályokat.**

Nem terjeszkedhet túl, nem állíthat követelményeket az egyes ágazati szakpolitikák sztenderd szolgáltatásszervezésével szemben, azonban segít e szolgáltatások egyenlő esélyű elérésében. A hozzáférés korlátozva lehet fizikai vagy információs akadállyal, illetve tudati-szemléletbeli akadállyal, azaz előítéllettel. Az esélyegyenlőségi beavatkozások ezen akadályok kompenzálását célozzák.

A szakpolitikákban tehát csak azok az intézkedések segítik az esélyegyenlőséget, amelyek a meghatározott hátrányokat kompenzálják. Így például a szegénységet a szociálpolitika keretei közt javítjuk, ahol az esélyegyenlőségi kompenzációs beavatkozások a szociálpolitikai szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést segítik. Egy banálisabb példával illusztrálva: a csirketolvaj megfogása és büntetése, származásától függetlenül, közbiztonsági feladat. Nagyon is káros ebbe esélyegyenlőségi aspektust belekeverni, mert az erősen lerontja a probléma kezelhetőségét. Olyan síkra tereli a közfeladat ellátóját (rendőrt, közterület felügyelőt), ahol neki nincs kompetenciája. Épp ezért kívánatos lenne e terület szakembereinek esélyegyenlőségi ismeretfejlesztése is, hogy számukra is elkülöníthető legyen az esélyegyenlőség aspektusa a közbiztonságétól.

Az általános szolgáltatási kör és a kompenzációs szolgáltatások (makroszinten a szakpolitikák és az esélyegyenlőségi terület) egymáshoz való viszonyrendszerének modelljét³ az I. számú táblázat ábrázolja.

Az ágazati szakpolitikák hatásköre a sztenderd szolgáltatásokra terjed ki. Ezen belül közismerten meghatározásra kerülnek az univerzális, azaz mindenki számára egyenlően biztosított és a szelektíven biztosított, azaz bizonyos feltételeknek megfelelő személyek számára biztosított juttatások, szolgáltatások. A megfelelés vizsgálatát is közismerten felosztható mennyiségi és minőségi megfelelésre. A minőségi megfelelés tovább bontható hatékonysági (ezen belül: költséghatékonysági és adekvátsági) megfelelésre illetve hatásossági megfelelésre. A hatásosság egyik alapfeltétele pedig a hozzáférhetőség. Itt tehető helyre az első gyakori félreértés.

Néhány példa:

1. Esélyegyenlőségi probléma-e, ha egy kistérségben nem biztosított a bölcsődei ellátás? A modellből leolvasható, hogy nem az, hiszen a szolgáltatáshoz bármely, a kistérségben lakó személy egyenlő eséllyel fér (azaz nem fér) hozzá, függetlenül az ő egyedi tulajdonságától. Esélyegyenlőségi probléma akkor lenne, ha a bölcsődei szolgáltatáshoz csak némely védett tulajdonságú személy nem férhetne hozzá. Például, ha roma származású gyerekeket különféle okokra hivatkozva rendszeresen nem vesznek fel, vagy a látássérült vagy analfabéta anyuka nem tud önállóan eleget tenni a beíratás feltételeinek. De ha a bölcsődébe csak azok kerülhetnek, akik jelentősebb összeggel járulnak hozzá az ellátáshoz, az már megint nem esélyegyenlőségi kérdés, hanem elit ellátás.
2. Ha az adóosztály ügyintézője minden ügyfelét egyformán, vagy akár véletlenszerűen megalázza, zaklatja, az nem esélyegyenlőségi, nem diszkriminációs hiba, hanem egyszerű szakmai alkalmatlanság. Az ilyen esetet a hagyományos kerékvágásban érdemes kezelni. Esélyegyenlőségi probléma viszont az, ha a hallássérült ügyfél azért várakozik plusz két órát, mert nem hallotta, amikor először szólították.

3 Kulinyi Márton és Komka Norbert kidolgozása szerint

3. Valamely munkaügyi központ olyan szakmára szervez átképzést, amelyre a térségben nincs igény. Ez szintén szakmai probléma, a nem adekvát közszolgáltatás rontja annak hatékonyságát. De esélyegyenlőségi probléma az, ha a munkaügyi központ informatika képzésén nem tud részt venni siket jelentkező, mert a képző nem tudja biztosítani a szükséges kompenzációs feltételeket.

Az esélyegyenlőség szakterülete a kompenzáció. Azon kiegészítő szolgáltatások, eszközök, amelyek a védett tulajdonságokkal rendelkező személyeket hozzásegítik az adott közszolgáltatás azonos esélyű igénybevételéhez. Ezen kompenzációk irányulhatnak közvetlenül a **célcsoport felé** (pl. kerekesszékes megközelíthetőség biztosítása, pályaorientációs foglalkozások gyermekvédelmi gondoskodásban élő fiataloknak), de irányulhatnak a közszolgáltatást végzők, azt szervezők (aktorok) felé.

Az **aktorokra irányuló** esélyegyenlőségi intézkedéseknek három területét érdemes megkülönböztetni, amelyek közül az első a szolgáltatást nyújtó szakemberek **érzékenyítése**. Az esélyegyenlőség bennünk kezdődik – erre alapoznak a szakembereknek szóló tréningek és képzések, amelyek célja, hogy határozott szemléletváltozás induljon meg a szolgáltatást nyújtók körében. A képzések ennek érdekében a szakemberek számára felismerhetővé, átláthatóvá, érthetővé teszik a védett tulajdonságú személyek problémáit és szükségleteit.

A másik szükséges terület az **eszkőztár biztosítása**, fejlesztése, ismerete. Hogyan lehetne csökkenteni az akadályokat? Ez jellemzően módszertani fejlesztést, tanácsadást, képzést, és a jó példák közreadására, számos információs anyagot igényel.

A beavatkozások harmadik területe az **igazgatási és szolgáltatási rendszerek fejlesztése**. Ide tartoznak az esélyegyenlőség szabályozásának kérdései, a résztvevők motiválása, a jó példákat felmutató, figyelmes intézmények felelőseinek morális megbecsülése. De ide tartozik a kirekesztés tiltásának és szankcionálásának intézményrendszere is.

A **kompenzátorok mennyiségi megfeleléségét** egy szolgáltatás vonatkozásában annak használati arányosságával értékelhetjük. Azaz vizsgálandó, hogy a védett tulajdonságú csoportok tagjainak hozzáférési aránya megegyezik-e a potenciális igénybevevői körben való reprezentáltságukkal.

A kompenzációs eszközök **minőségi megfeleléségének** vizsgálta a sztenderd szolgáltatásokéval azonos. Itt is ki kell térni a **hatékonyság** (azon belül elsősorban az adekvátság, de a költséghatékonyság szempontjaira is) és a **hozzáférhetőség** szempontjaira. Ezen belül pedig a fizikai, az infokommunikációs és a szemléletbeli dimenzióikra is.

Az **adekvátság** ez esetben azt jelenti, hogy a kompenzációs szolgáltatás alkalmas és elegendő-e az adott védett tulajdonságú csoport speciális hátrányainak kezelésére. Azaz hiába akadálymentes a művelődési ház minden lépcsője, ha a WC-re kerekesszékekkel nem lehet bejutni (alkalmas, de nem elegendő kompenzáció). A **költséghatékonyság** pedig megmutatja, hogy a kompenzációs eszközök működési eredményei arányban állnak-e a ráfordításokkal. Itt érdemes megvizsgálni, hogy szükséges-e megkettőzött szolgáltatást működtetni (pl. külön kórházat hajléktalanoknak, óvodát romáknak) csak azért, mert az integrált szolgáltatás szervezésének költségkímélőbb személyi, technikai, vagy akár módszertani feltételeit nem tudja a fenntartó megteremteni.

1. számú ábra

Esélyegyenlőségi szolgáltatások helye a szakpolitikákban

Szolgáltatások	Deficitok	Mennyiségi	Minőségi			
			Hatékonyság		Hozzáférhetőség	
Standard	Normatív	Elegendő-e?	Költség-hatékonyság	Adekvátság	Fizikai	Szemléletbeli
					Információs	
	Szelektív (célzottan szűkítő)		Szakpolitikák területe			
Kompenzációs	Célcsoport felé	Arányos-e?	pl.: NET-nagyi program, hajléktalanoknak okmány-ügyintézés	pl.: mozgó szűrő állomás	pl.: könnyen értelmezhető leírás	pl.: romák, akikre büszkék vagyunk
			Mi hiányzik neki? Neki megfelelő-e?	Oda tud-e jutni?	Megérti-e?	(előítélet csökkentése)
	Aktorok felé		Hogyan lehetne pontosítani?	Mivel lehetne csökkenteni?		
	Rendszer-fejlesztés		Mi kell ehhez? (pl. érdekeltiség)			(kirekesztés tiltása)

Esélyegyenlőség területe

IV. Intézkedési terv

IV.1. Rendszerbe építési intézkedések

A Főváros rendelkezik az ágazatokat érintő programokkal, koncepciókkal, amelyek célja egy-egy ágazat működésének szakmai összehangolása, magas szintű, egységes ellátás biztosítása. Ezek:

- ◆ Fővárosi közoktatási esélyegyenlőségi program
- ◆ Fővárosi szociálpolitikai szolgáltatástervezési koncepció
- ◆ Integrált városfejlesztési stratégia és ezen belül Antiszegregációs terv
- ◆ Esélyegyenlőség 2000 cselekvési program
- ◆ Egészségügyi koncepció
- ◆ Fővárosi drogpolitikai cselekvési program
- ◆ Budapesti szociális charta

A Főváros rendelkezik olyan programokkal, koncepciókkal is, amelyek célja egy-egy hátrányos helyzetű vagy az Egyenlő bánásmódról szóló törvényben védettként megjelölt tulajdonságokkal rendelkező lakossági csoport ellátásának összehangolása, fejlesztése és életminőségük javítása érdekében hátrányaik csökkentése. Ezek:

- ◆ Fővárosi fogyatékosügyei cselekvési program
- ◆ Hajléktalanügyi program
- ◆ Romaügyi program
- ◆ Fővárosi ifjúságpolitikai koncepció
- ◆ Idősügyi program

A Közoktatási esélyegyenlőségi programba a 2008-ban már beépültek a *települési* esélyegyenlőség szempontjai.

Különös hiányként mutatkozik az ágazatok szakirányításában az adatok, információk esélyegyenlőségi szempontú gyűjtése és rendezése. Valójában a legtöbb területen az ilyen jellegű mennyiségi és minőségi mutatók azonosítása is hiányzik, így ma még jellemző kérdés a „most hol tartunk” megállapítása, a „hogyan, mivel mérjük a javulást” meghatározása. A rendszerbe építési intézkedések szempontokat adnak ahhoz, hogy az esélyegyenlőség érvényesülését a már működő szakmai programokban és koncepciókban vizsgálni és segíteni lehessen. Az esélyegyenlőség érvényesülése a szakmai programok felülvizsgálatakor a következő szempontok szerint ellenőrizendő:

- ◆ Melyek azok a hiányosságok, amelyek rontják e csoportok esélyeit a számukra adekvát szolgáltatásokhoz való hozzáférésben?
- ◆ Mennyire töltik be funkciójukat a meglévő esélymegerősítő (kompenzációs) szolgáltatások? (Mennyiségi- és minőségi mutatók keresése.)
- ◆ Van-e olyan intézkedési terv elem a szakmai programban, amely rontja egyes csoportok esélyegyenlőségének érvényesülését?

- ◆ Milyen feladatokat jelöl ki a szakmai program a célcsoportoknak nyújtott kompenzációs szolgáltatások fejlesztése kapcsán?
- ◆ Mi várható a kompenzációs intézkedések beépítésétől?

A gender-szemlélettel kapcsolatos alapelveket szem előtt tartva a Főváros mind a szakmai programok felülvizsgálatakor, mind egyéb, helyzetfeltáró felmérések vagy hatásfelmérések készítésekor minden problémakörben nemek szerinti bontásban gyűjti és elemzi az adatokat, annak érdekében, hogy a gender-szemlélet érvényesülhessen.

A Főváros fenti intézkedések mellett fórumot teremt (pl. a civil műhelyek keretében) arra, hogy a lakosság különböző csoportjait, illetve azok képviselőit megkérdezze arról, hogy milyen speciális szükségleteikre kapnak, illetve nem kapnak választ a szakpolitikai cselekvési programok eredményeként.

IV.2. Kiemelt intézkedések és prioritások

A kiemelt intézkedések konkrét beavatkozásokat, fejlesztendő területeket fogalmaznak meg. E fejezet a fővárosi önkormányzati elköteleződéseknek három szintjét tartalmazza:

- ◆ a már működő és további támogatásra érdemes jó példákat (VI.2 melléklet: Fővárosi aktivitások),
- ◆ prioritásokat, amelyekre pályázati vagy egyéb forrás megteremtése esetén figyelemmel kell lenni, annak érdekében, hogy támogatásuk előnyt élvezzen (VI.2 melléklet: Támogatási prioritások),
- ◆ a konkrét beavatkozások megindítására tett javaslatokat, amelyeket jelen fejezet tartalmaz.

Több olyan intézkedés, illetve prioritás megfogalmazása szükséges, amely csaknem minden védett tulajdonságokkal rendelkező lakossági csoportot érint. Ezeket az Általános intézkedések című fejezet tartalmazza.

Azokat a prioritásokat, beavatkozásokat, amelyek egy-két konkrét célcsoportra és egy-egy ágazatra fókuszálnak, a Specifikus intézkedések című fejezetben helyeztük el.

IV.2.1. Általános intézkedések

Az esélyegyenlőségi kultúra kialakulása érdekében igen fontosnak tartjuk azon beavatkozások elsődleges indítását, amelyek megvalósíthatóságukkal és szemléletességükkel felhívják a figyelmet, érzékenyítik a tenni tudókat cselekvések szükségességére és lehetőségére. Ezeket fejtik ki az Általános intézkedések fejezet. Az intézkedéscsomagokat három téma köré csoportosítottuk:

- ◆ érzékenyítő beavatkozások,
- ◆ akadályokat csökkentő beavatkozások és a
- ◆ befogadó intézmény erősítése.

1. Általános érzékenyítő intézkedéscsomag

Az érzékenyítő intézkedéscsomag elsődleges célja, hogy növelje a lakosság problémaérzékenységét, ezzel csökkenjen a védett tulajdonságokkal rendelkező csoportokkal szembeni elutasítás és közömbösség, népszerűbbé és természetessé váljon az odaforduló, segítő, elfogadó magatartás.

Ennek érdekében a Főváros széles kört elérő, **közterületi kampányt** kezdeményez, „**Egymásra lépni tilos!**” címmel. A kampány nagy forgalmú helyeken (hivatalokban, intézményekben, rendezvényeken) elhelyezett, színes, érdekes, figyelemfelkeltő reklámeszközökkel elsősorban a fiatalokat és a lakosságnak az esélyegyenlőség témája iránt már affinitást mutató részét kívánja elérni.

Az érzékenyítő intézkedéscsomag kiemelten célozza a védett tulajdonságokkal rendelkező csoportokkal foglalkozó szakembereket. Annak érdekében, hogy a szakemberek problémaérzékenysége növekedjen, a Főváros támogatja a védett tulajdonsággal rendelkező csoportokról szóló és a genderszemlélet kialakulásához hozzájáruló **érzékenyítő képzéseket**. A képzések célja, hogy az oktatási, egészségügyi, szociális és egyéb **szakemberek** kapjanak olyan ismereteket, illetve fejleszthessék azokat a készségeiket, amelyek segítségével az általuk nyújtott szolgáltatást illeszteni tudják a célcsoportok szükségleteihez.

A Főváros ezért támogatja:

- ◆ a közép- és felsőfokú képzésbe, szakemberképzésbe illeszthető érzékenyítő képzési modulok kidolgozását, ezek, és a civilek meglévő érzékenyítő képzési moduljainak képzésbe illesztését a fővárosi fenntartású oktatási intézményekben; az egészségügyi, oktatási és szociális szakemberek kötelező továbbképzésébe, illetve a hivatali dolgozók rendszeres továbbképzésébe illeszthető érzékenyítő képzési modulok kidolgozását, ezek és a civilek meglévő érzékenyítő képzési moduljainak képzésbe illesztését.

Az érzékenyítő intézkedéscsomag keretében a Főváros az oktatási intézményeibe járó tanulók körében is elő kívánja segíteni a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberekkel kapcsolatos toleráns, valós ismeretekre alapuló szemlélet kialakulását.

A Főváros ezért támogatja:

- ◆ hogy a fenntartásban működő oktatási intézmények tanrendbe iktatott órák keretein belül (pl. osztályfőnöki, vagy társadalomismeret óra) adjanak lehetőséget arra, hogy felkészült vendégek meghívásával a gyerekek megismerhessék a védett tulajdonságú csoportok helyzetét, sajátosságait, társadalmi-kulturális értékeit; valamint a fővárosi oktatási intézmé-

nyekben ún. csereprogramok, cserelátogatások, közös órák megtartását, amikor sajátos nevelési igényű gyermekek csoportosan keresnek fel az intézményeket, és valamilyen közös programban vennének részt. A közös időtöltés játékos formában segítené a gyermekek szemléletének formálását.

Az érzékenyítő intézkedéscsomag további kiemelt célcsoportja a fővárosi **munkáltatók** köre. Annak érdekében, hogy a munkáltatók problémaérzékenysége növekedjen, és meglássák a védett tulajdonságú csoportok foglalkoztatásában rejlő lehetőségeket, a Főváros támogatja a védett tulajdonsággal rendelkező csoportokról szóló és a gender-szemlélet kialakulásához hozzájáruló **módszertani tanácsadást, érzékenyítő programokat, képzéseket**.

A Főváros ezért támogatja:

- ◆ a munkáltatóknak szóló érzékenyítő programok, képzések kidolgozását és tartását,
- ◆ munkáltatóknak szóló, védett tulajdonságú munkavállalók foglalkoztatásával kapcsolatos, információs- és módszertani füzetek kiadását,
- ◆ esélyegyenlőségi tervek készítéséhez és befogadó munkahelyi gyakorlatok kialakításához kapcsolódó módszertani tanácsadás biztosítását,
- ◆ ismeretátadó konferenciák, workshopok szervezését.

A Főváros a felsorolt tevékenységek megvalósulását saját intézményei számára teljes vagy részfinanszírozásban támogatja, e mellett a bizottsági céltartalékok pályázatait támogatják az érzékenyítő, befogadó és gender-szemléletet tükröző és terjesztő képzések kidolgozását. A Főváros a civil szervezetek érzékenyítő tevékenységét összegyűjtő és bemutató példatárat is megjelentet és terjeszt. A Főváros a bizottsági céltartalékon keresztül támogatja azokat a képzéseket, amelyek a civilek számára adnak az érzékenyítő tevékenységhez szükséges módszertani ismereteket.

Az érzékenyítés részeként a Főváros feladatának érzi a **sztereotípiamentesség és kirekesztés-ellenesség** biztosítását, a fővárosi szubkultúrák védelmét. A Főváros ezért támogatja a helyi programok sztereotípia- és kirekesztésmentes reklámját, befogadó szemléletet közvetít, a kulturális sokszínűség jegyében védi a helyi kulturális- és gender-szubkultúrákat, mivel azok idegenforgalmi jelentőséggel is bírnak (pl.: Sziget Fesztivál, Zsidó Nyári Fesztivál, Pride Fesztivál, LIFT stb.).

2. Általános akadálymentesítési intézkedéscsomag

Az akadálymentesség kérdése a fogyatékos embereken kívül egyéb célcsoportokat is érinthet: a kisgyermekkel élők, az idősek sok területen ütköznek fizikai akadályba, míg az alacsonyabb iskolai végzettségű embereket az infokommunikációs akadályok hátráltatják egyes szolgáltatások hatékony igénybe vételében. Főváros feladata az egyenlő esélyű hozzáféréssel és akadálymentesítéssel kapcsolatos, hatályos jogszabályoknak való megfelelés folyamatos biztosítása. Ennek érdekében az egyenlő esélyű hozzáférés segítése a szolgáltatások elérésében és azok önálló igénybe vételében.

A **fizikai akadálymentesítés** részeként a Főváros fontosnak tartja, hogy biztosítsa a szolgáltatások, programok illetve intézmények akadálymentes és biztonságos hozzáférését, ezért:

- ◆ árajánlatot készített teljes intézményrendszerének akadálymentesítési szempontú átvilágítására;
- ◆ a közterületek felújításának beszerzési és lebonyolítási eljárásaiba olyan elemet épít be, amely a megújuló közterület fizikai akadálymentességét garantálja Budapest használóinak; a közösségi közlekedés fejlesztésekor minden esetben vizsgálja az akadálymentes megoldások lehetőségét.

E mellett szükséges a mozgássérülteket támogató szolgálat rendszerének felülvizsgálata, összehangolása a házi segítségnyújtás rendszerével. A Főváros pályázatot ír ki mozgássérülteket szállító diszpécser szolgálatra.

Az **infokommunikációs akadálymentesítés** részeként már elkészült a Főváros W3C szabványnak megfelelő internetes oldala, a könnyen érthető szövegezésű oldal létrehozása jelenleg folyamatban van, a tervek szerint ezt a siketbarát oldalak létrehozása követi. A Főváros saját intézményei körében még idén felméri azoknak az internetes oldalaknak a számát, ahol az akadálymentesítési követelményeknek megfelelő szabványt alkalmazni kell. Intézményei számára kötelezővé teszi a szabvány alkalmazását. A fővárosban tevékenykedő civileket a Főváros támogatja az akadálymentes portál-szabvány bevezetésében: a bizottsági céltartalékok pályázatainál előnyt jelent, ha a projektben W3C szabványnak megfelelő honlap jön létre.

A Főváros fontosnak tartja, hogy a segélyhívó számokat a fogyatékos lakosok is használni tudják, ezért a főpolgármester kezdeményezi a segítségnyújtó szervezetek és a civilek képviselőinek együttműködését a probléma megoldására.

A **turizmus akadálymentesítése** érdekében fentiek mellett szükséges a meglévő Tourist Access Guide aktualizálása, frissítése, kiegészítése, hogy az a fogyatékos emberek mellett az időseknek, kisgyermekes családoknak is megfelelő információkat nyújtson. A Guide tartalmazza az akadálymentes közösségi közlekedési lehetőségeket, az akadálymentes szálláshelyek, szórakozóhelyek, illemhelyek listáját. Az aktualizálás a civil szervezetek bevonásával történik.

Az akadálymentesítés mellett a **biztonságos hozzáférés** jegyében a közterületek fejlesztésekor, felújításakor vizsgálja és figyelembe veszi a nők speciális, közbiztonsággal kapcsolatos szükségleteit (pl. ór által jól látható helyen lévő, kivilágított parkolóhelyek, mint női parkoló kialakítása).

3. Befogadó intézmény intézkedéscsomag

Az érzékenyítésen túl fontos, hogy a Főváros szolgáltatói és intézményei (a vonatkozó szakmai jogszabályok engedte kereteken belül) olyan elemeket építsenek be működésükbe, eljárásrendjükbe, amelyek a védett tulajdonsággal rendelkező csoportokat segítik szolgáltatásaik hatásos és hatékony igénybe vételében.

Fontos ezért, hogy a szolgáltatást nyújtó szakemberek befogadó szemlélettel rendelkezzenek, ismerjék meg a védett tulajdonsággal rendelkező lakossági csoportok speciális szükségleteit, és mind a szolgáltatási formák, mind az igénybe vétel módjának kialakításánál vegyék ezeket figyelembe.

A Főváros ezért elismeri azokat az intézményi szakembereket, gyakorlatokat és intézményvezetőket, akik és amelyek megfelelnek a befogadó intézmény szempontjainak. Az intézmények **éves beszámolójába beépít** egy olyan kérdéssort, amely a befogadó szemlélet vizsgálatára alkalmas, ezt a beszámoló alapján értékeli, visszajelzi. A Főváros az általa fenntartott szervezetek, intézmények vezetőinek értékelésénél és jutalmazásánál szempontként figyelembe veszi az intézmény befogadó gyakorlatainak számát, minőségét.

A befogadó szemlélet jegyében az ügyfélterek kialakításakor, átalakításakor az akadálymentesítésen túlmenően is figyelembe kell venni a védett tulajdonsággal rendelkező csoportok speciális szükségleteit. A Főváros támogat minden erre irányuló kezdeményezést, így például az **ügyfélterekben játszó-, szoptató és pelenkázó helyek** kialakítását. A Főváros fontosnak tartja, hogy kisgyermekes lakóinak kényelmét ügyintézés közben is biztosítsa, ezért a saját fenntartású szervezetek, intézmények ügyféltereiben játszószarkokat alakít ki a gyermekkel érkező vendégek, ügyfelek számára. Ezzel egyidőben felméri az ügyfélszolgálatokon további gyerekbarát szolgáltatások pl. szoptató- és pelenkázó helyiség kialakításának lehetőségét.

IV.2.2 Specifikus intézkedések

1. Időseket és családokat segítő intézkedéscsomag

A Főváros fontosnak tartja a **generációk közötti együttműködést**, mert az egyszerűen oldja az idősök izolációját és csökkenti a kisgyermekes családok gyermekmegőrzéssel és a napi élet megszervezésével kapcsolatos nehézségeit, valamint a családon belül a generációk közötti konfliktusokat. Ezért a Főváros támogatja mindazokat a civil és intézményi kezdeményezéseket, amelyek a generációk közötti együttműködés különböző formáit kívánják kialakítani vagy fenntartani. A bizottsági céltartalékok pályázatainál előnyt élveznek az ilyen témájú kezdeményezések.

2. Elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag

A Főváros fontosnak tartja, hogy a védett tulajdonságokkal rendelkező és hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségét a munkaerőpiacon is biztosítsa. Ezért feladatának tekinti ezen csoportok **munkába állásának és munkában tartásának elősegítését**. A Főváros támogatja a fővárosi fenntartású intézményekben, szervezeteknél működő, ilyen irányú programokat, ösztönzi az ezzel kapcsolatos civil kezdeményezéseket – a bizottsági céltartalékok pályázatainál előnyt élveznek az ilyen témájú programok.

A Fővárosi Önkormányzat áttekinti a Városháza munkáltatói gyakorlatait, a társadalmilag felelős működés szempontjából, ezt az általa fenntartott intézményeknek is javasolja.

A Fővárosi Önkormányzat támogatja a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek, kiemelten a romák Főpolgármesteri Hivatalnál és a fővárosi fenntartású nagy forgalmú közszolgáltató szervezeteinél való foglalkoztatási lehetőségeit. Ennek érdekében:

1. felméri a Főpolgármesteri Hivatalnál és a fővárosi intézményeknél dolgozó roma származású munkavállalók számát, az általuk betöltött munkakörök munkaerő-piaci pozícióit.
2. Hosszabb távon cél, hogy a Főváros által fenntartott munkahelyek dolgozói köre a cigány származású munkavállalókra nézve reprezentatív legyen. (Ehhez szükséges, hogy a Főváros felmérje a lakosság körében a cigány származásúak számát.) 5 éven belül legalább 3-4%, 10 éven belül legalább 6% roma származású dolgozó legyen a fővárosi alkalmazottak között (szumma 30 ezer).

3. A Főváros megvizsgálja, hogy milyen hazai és uniós források vonhatók be a roma munkavállalók számának növeléséhez (gyakornokok továbbfoglalkoztatása, bértámogatott munkahelyek kialakítása, a cigány munkavállalók befogadását segítő munkahelyi érzékenyítő képzések stb.).

3. Mobil szűrések intézkedéscsomag

A Főváros fontosnak tartja, hogy az **egészségügyi szűrő-, megelőző és rehabilitációs programok** eljussanak a védett tulajdonságokkal rendelkező és hátrányos helyzetű csoportokhoz is. Ezért **összefogást** kezdeményez az **egészségügyi programok érdekében**, az ÁNTSZ, a háziiorvosi és védőnői szolgálatok, a kórházak és a járóbeteg szakellátás, a kerületi intézmények és a civilek képviselőinek bevonásával. A Főváros koordinálja azt a szakmai egyeztető bizottságot, amely szakmai fórumokat, workshopokat tart, amelyen feltérképezik:

- ◆ azokat az egészségügyi szempontból szegregált területeket, ahol a helybe vitt szűrésre, prevencióra és rehabilitációra szükség van,
- ◆ a területeken belül érintett hátrányos helyzetű csoportokat,
- ◆ azokat az egészségügyi területeket, amelyeken a szűrés, megelőzés, rehabilitáció szükséges,
- ◆ a célcsoport megközelíthetőségének módszereit,
- ◆ a szűrések anyagi és humán erőforrás igényét.

A létrehozott egyeztető bizottság különös figyelmet fordít a nemek és korcsoportok szerinti szűrési programok kidolgozására, a férfiak szűréseken való részvételére, és intézkedési tervet dolgoz ki, amely eléri és bevonja a férfilakosságot az egészségügyi szűrési programokba.

4. A kultúrafogyasztásért intézkedéscsomag

A Főváros fontosnak tartja, hogy a védett tulajdonságokkal rendelkező és hátrányos helyzetű csoportok hozzáférjenek a fővárosi kulturális javakhoz (programokhoz, szolgáltatásokhoz, rendezvényekhez). Ezért folyamatosan támogatja a kulturális intézmények látogatását segítő programokat. A 2007-ig működő Gobbi Hilda-páholy programjának 2008-tól a nevelőotthonokban és nevelőszülőknél élő gyermekek részére adott **kultúrafogyasztási támogatás** váltotta fel. A Fővárosi Önkormányzat az esélyegyenlőségi céltartalék terhére tovább működteti ezt a programot, illetve figyelemmel kíséri a célcsoport bővítésének lehetőségeit.

A Főváros mint fenntartó javasolja az intézményeknek és intézményvezetőknek azoknak a szolgáltatási és **intézményi gyakorlatoknak a megerősítését**, amelyek a kultúrához való egyenlő esélyű hozzáférést segítik elő. A Főváros különösen támogatja azokat az intézményi gyakorlatokat, amelyek a megfelelő nyitvatartási idővel, gyermekmegőrzési lehetőség biztosításával elérhetővé teszik a város női lakossága számára a kulturális javakhoz való hozzáférést.

A **civil kezdeményezések** eredményességét a Főváros azzal segíti elő, hogy a bizottsági céltartalékok pályázatait előnyben részesítik azokat a témákat, amelyek a szükségleteknek megfelelő szolgáltatásokkal támogatják a védett tulajdonságokkal rendelkező lakossági csoportok kulturális javakhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.

5. Sokszínű kultúra intézkedéscsomag

A Főváros fontosnak tartja a helyi szubkultúrák megismertetését, integrálását a Főváros kulturális arculatába. Ezért támogatja a **sokszínűséget népszerűsítő fővárosi kulturális események** számának növelését, és a fővárosi kulturális intézmények és szervezetek bevonását az **„Egymásra lépni tilos!” kampányba**. (A kampányra vonatkozó javaslatokat a melléklet tartalmazza.)

- ◆ A bizottsági céltartalékok **pályázatait** előnyben részesítik azokat a témákat, amelyek hozzájárulnak az eltérő kultúrák széleskörű megismeréséhez, a többségi és a kisebbségi kultúrák találkozásához.
- ◆ A Főváros elkötelezett a cigány kisebbségi önkormányzatok, a roma civil szervezetek, a kerületi önkormányzatok és a Fővárosi Önkormányzat közötti együttműködés fejlesztése iránt, a közös program- és szolgáltatásszervezés, a romaprogramok megvalósítására fordított erőforrások bővítése és összekapcsolása érdekében. (Ennek érdekében megvizsgálandó egy témafelelős kijelölése.)
- ◆ A Főváros elkötelezett a civil szervezeti formában működő roma nemzetiségi, kulturális, esélykiegyenlítő, valamint a jogvédő és antidiszkriminációs tevékenységet ellátó intézmények szolgáltatásainak támogatása iránt, ezért e szolgáltatásokat a bizottsági céltartalékok pályázatainál előnyben részesíti.
- ◆ Szükséges, hogy a fővárosi roma civil szervezetek munkáját a Fővárosi Roma Oktatási és Kulturális Központ támogassa, koordinálja aktivitásaikat.
- ◆ Szükséges, hogy a roma kultúra felsőoktatásban tanulókkal való megismertetése érdekében a Fővárosi Roma Központ dolgozzon ki olyan módszertant, amelyet az egyetemi tanszékek szemináriumi foglalkozásaiknál hasznosíthatnak.
- ◆ A Főváros javasolja a Budapesti Művelődési Központnak egy, az egyenlő esélyű hozzáféréssel és a lakosság problémaérzékenységét növelő kulturális programokkal kapcsolatos, legjobb gyakorlatokat tartalmazó módszertani füzet létrehozását és terjesztését.
- ◆ A Főváros javasolja a Budapesti Történeti Múzeumnak annak vizsgálatát, hogy hogyan finanszírozható egy a budapesti roma kultúra történetével és jelenével foglalkozó kutatás.
- ◆ A Főváros portálján listát tesz közé a melegbarát szórakozóhelyekről és idegenforgalmi szálláslehetőségekről.

IV.2.3 Intézkedési program táblázata

Sorszám	Probléma	Konkrét cél	Intézkedés leírása	Felelős	Lefutás (határidő)	Költségbeeslés				Indikátor	
						Főv. költségvetést érintő		nem érintő			
						Plusz forrást igényel (2010)	Plusz forrást igényel (2011)	Beépített (pályázat)	Saját cég által	ajánlás	
IV.1	A Főváros meglévő szakmai programjai nem fogalmazzak meg olyan kompenzációs elemeket, amelyek a védett tulajdonsággal rendelkező csoportok tagjait segítenék a szolgáltatások elérésében	A meglévő fővárosi szakmai programokban jelenjenek meg az esélyegyenlőséget javító beavatkozások	A felülvizsgálati szempontok közé beépítendő olyan kérdések, amelyek esélyegyenlőségi megfelelőséget vizsgálnak	Főpolgármester	Foly.	2 M	-	-	-	-	Az esélyegyenlőségi szempontú kérdések száma, az így kiegészített szakmai anyagok száma, a kérdések révén begyűjtött adatok a szakmai szolgáltatásokról
IV.2.1.1	Általános, növekvő intolerancia mindenféle kisebbségi csoportokkal szemben, a toleránsabb magatartást mutatók problémá-érzékenységének alacsony szintje	Problémaérzékenység növelése a lakosság, a szakemberek és a munkáltatók körében, ezzel az elutasítás csökkentése, a nyitott, toleráns magatartás népszerűsítése	„Egymásra lépni tilos!” kampány megvalósítása	Főpolgármester	2010.10.31.	7,1 M					
			Érzékenyítő képzések, képzési blokkok iskolarendszerű és továbbképzésben	Főpolgármester	Foly.	1,5 M	1-10 M			Részvevő szervezetek száma, lakosság körében elért emberek száma, képzések, programok száma, ezeken résztvevő szakemberek, munkáltatók száma	
			Érzékenyítő tréningek, programok munkáltatóknak	Főpolgármester	Foly.	1,8 M			x		
			Programok hirdetéseinek sztereotípiamentessége	Főpolgármester	Foly.	-			x		

Sorszám	Probléma	Konkrét cél	Intézkedés leírása	Felelős	Léftetés (határidő)	Költségbecslés				Indikátor
						Főv. költségvetést érintő			nem érintő	
						Plusz forrást igényel (2010)	Plusz forrást igényel (2011)	Beépített (pályázat)	Saját cég által	ajánlás
			Fizikai akadálymentesítési szükségletek felmérése	Főpolgármester	2010.12.31.	-	-		5-20 M	
			Köztérutak, intézmények felújításakor, közlekedés fejlesztésekor akadálymentesítési szempontok figyelembe vétele.	Főpolgármester	Foly.	-	-	-	-	-
			1.: a fővárosi intézmények alakítsák át az infokommunikációs akadálymentesítés szempontjainak megfelelően saját oldalakat 2.: A VI.3 mellékletben megfogalmazott támogatási prioritások alapján a bizottsági céltartalékok terhére kiírt pályázatokban, ha honlap készítése is szerepel a projektkben, a támogatás odaítéléséhez felétel legyen az akadálymentes honlapverzió elkészítése	Főpolgármester	Foly.	-	-	-	-	-
			A fővárosi szolgáltatók és közterületek fizikai és infokommunikációs akadálymentesítése annak érdekében, hogy azokhoz minden itt lakó és ide látogató ember egyenlő eséllyel hozzáférhessen, és azokat rendelkezésükre használhassa	Főpolgármester	2010	-	-	-	-	-
IV.2.1.2	A fővárosi szolgáltatók, közterületek akadálymentesítési szempontból nem felelnek meg a hatályos előírásoknak		Biztonságos parkolók: - feltételeinek kidolgozása, - biztonságosnak nyilvánítható parkolók számának felmérése	Főpolgármester		-	-	-	x	Akadálymentes helyek, közterületek, szolgáltatások, honlapok száma Biztonságos parkolók száma Frissített tourist guide

Sorszám	Probléma	Konkrét cél	Intézkedés leírása	Felelős	Lefutás (határidő)	Költségbecsítés				Indikátor
						Főv. költségvetést érintő		nem érintő		
						Plusz forrást igényel (2010)	Plusz forrást igényel (2011)	Beépített (pályázat)	Saját cég által	ajánlás
IV.2.1.3	A védett tulajdonsággal rendelkező csoportok nem azonos módon, mértékben és hatékonysággal jutnak a fővárosi szolgáltatásokhoz	A Fővárosi Szabó Erőmű Zrt. (a vonatkozó jogszabályok engedély keretében belüli) olyan elemeket építenek be működésükbe, eljárásrendjükbe, amelyek a védett tulajdonsággal rendelkező csoportokat segítik szolgáltatásaik hatáson és hatékony igénybe vételében	Éves beszámolóba beépített visszacsatolási rendszer	Főpolgármester	Foly.	4,9 M	-	-	-	-
			Ügyfélterekben gyerekrésztartó szolgáltatások (játsszárak, szoptató-, pelenkázó-helyiség)	Főpolgármester	Foly.	-	-	-	-	-
IV.2.2.1	Idősek elszigeteltsége, kisgyermekes családok gyermekelhelyezési és napi életségvezetési problémái	Generációk közötti együttműködések támogatása a problémák megoldása érdekében	A VI.3 mellékletben megfogalmazott támogatási prioritások alapján a bizottsági céltartalékok terhére kiírt pályázatok elbírálásakor előnyben részesülnek azok a pályázatok, amelyek a generációk közötti együttműködést segítő programok támogatását igénylik	Főpolgármester	Foly.	-	-	-	-	-

Visszacsatolásként kiépített mérő-eszközök
Játsszárak, szoptató, pelenkázó helyek száma

A generációk közötti együttműködésre építő programok száma, a programokban résztvevők száma

Sorszám	Probléma	Konkrét cél	Intézkedés leírása	Felelős	Lefutás (határidő)	Költségbecsülés				Indikátor
						Főv. költségvetést érintő		nem érintő		
						Plusz forrást igényel (2010)	Plusz forrást igényel (2011)	Beépített (pályázat)	Saját cég által	ajánlás
IV.2.2.2	A védett tulajdonságokkal rendelkező csoportok az előítéletek miatt hátrányos helyzetben vannak a munkaeurópiaccon	A védett tulajdonsággal rendelkező csoportok munkába állítása és munkában tartása	Munkahelyi esélyegyenlőséggel kapcsolatos komplex felmérés elvégzése (social label audit) a Fővárosi Polgármesteri Hivatalnál (Az auditot a Fővárosi Önkormányzat a fővárosi fenntartású intézményeknek is javasolja)	Főpolgármester	2010	3,2 M				Hatástanulmány részunkaidós és távmunkás foglalkoztatás lehetőségeiről, előnyeiről, hátrányairól Munkába állást segítő programok száma, résztvevők száma, érintett munkáltatók száma Munkában tartást segítő programok száma, résztvevők száma, érintett munkáltatók száma
IV.2.2.3	A védett tulajdonsággal rendelkező csoportok egy részéhez nem megfelelő arányban és hatékonysággal jutnak el az egészségügyi prevenció, szűrő- és rehabilitációs programok	A védett tulajdonsággal rendelkező csoportok ösztönzése, segítése abban, hogy az egészségügyi prevenció, szűrő és rehabilitációs programokon részt vegyenek, azok körükben is hatékonyan működjenek	Intézményi és civil összefogás az önkormányzat koordinációjával Az Egészségügyi és Szociálpolitikai Alapoknál a kórházi- civil összefogások kezdeményezésének kiemelt támogatása	Főpolgármester	Foly.	-			x	Az egészségügyi prevenció, szűrés és rehabilitáció szempontjából szegregált helyek és célcsoportok meghatározása, a célcsoport megközelítésére módszerek kidolgozása, a szűrések anyagi és humán erőforrás szükségletének felmérése
IV.2.2.4	A fővárosi kulturális javakból a védett tulajdonsággal rendelkező csoportok nem azonos eséllyel és arányban részesülnek	A védett tulajdonsággal rendelkező csoportok hozzáférjenek a fővárosi kulturális javakhoz	- A meglévő kultúrafogyasztási támogatások fenntartása, - A jó intézményi gyakorlatok megerősítése - A VI. 3 mellékletben megfogalmazott támogatási prioritások alapján a bizottsági celtartalékok terhére kiírt pályázatokban az ilyen irányú civil kezdeményezések támogatása	Főpolgármester	Foly.	-			X	Kultúrafogyasztási támogatásban részesülők száma, támogatással látogatott programok, rendezvények száma, segítő intézményi gyakorlatok száma, támogatott civil programok száma

Sorszám	Probléma	Konkrét cél	Intézkedés leírása	Felelős	Lefutás (határidő)	Költségbecslés				Indikátor
						Főv. költségvetést érintő		nem érintő		
						Plusz forrást igényel (2010)	Plusz forrást igényel (2011)	Beépített (pályázat)	Saját cég által	ajánlás
			A fővárosi fenntartási kulturális és oktatási intézmények vegyének részt az „Egymásra lépni tilos!” kampányban	Főpolgármester	Foly.	-	-	-	-	-
IV.2.2.5	Intolerancia, a tolerancia kialakulását hátráltató ismerethiány a fővárosi szubkulturákkal szemben	A fővárosi szubkulturák megismertetése, integrálása a főváros sokszínű kulturális arculatába	<p>AVI.3 mellékletben megfogalmazott támogatási prioritások alapján a bizottsági céltartalékok terhére kiírt pályázatokban az ilyen irányú kezdeményezések támogatása</p> <p>A cigány kisebbségi önkormányzatok, civil szervezetek Fővárosi Önkormányzattal való együttműködésének elősegítése</p>	Főpolgármester	Foly.	2 M	-	-	X	Kampányba bevont intézmények száma, támogatott civil programok száma, módszertani füzet, roma-kutatás finanszírozási terve, lista melegbarát szórakozóhelyekről a Budapest Portálon
			Esélyegyenlőséggel kapcsolatos kutatások, információs és módszertani kiadványok támogatása (Fővárosi Esélyegyenlőségi Módszertani Iroda feladatai)	Főpolgármester	Foly.	2,5 M	-	-	X	-

V. A program megvalósításának intézményes garanciái

V.1 Esélyegyenlőség intézményeinek kialakítása

a) Tervezés összehangolása

A Program készítéséhez kapcsolódó széles körre kiterjesztett tervezési folyamat összehangolta a védett tulajdonságú csoportok számára szolgáltató civil szervezetek, a célcsoport-szakértők, illetve a fővárosi ágazati vezetők, szakemberek és a fővárosi szakpolitikusok speciális ismereteit, tapasztalatait, valamint szakmai és szervezeti pozíciójukból fakadó szempontjait, javaslatait, amelyek nélkülözhetetlenek voltak a megalapozott programszintű tervezéshez.

A tervezési folyamatot a Fővárosi Önkormányzat Humán Várospolitikai Főpolgármester-helyettesi Iroda és a Budapest Esély Nonprofit Kft. közös szakértői csoportja irányította és hangolta össze. A Fővárosi Önkormányzat érintett nyolc ágazatának szakértői egyéni konzultációk során segítettek az ágazat-specifikus deficitok és az ezekre válaszoló beavatkozások fő irányainak megfogalmazását. A célcsoportok problémáinak és a lehetséges beavatkozások vitaanyagának összeállítását kiscsoportos civil konzultációk is segítették. A Települési esélyegyenlőségi programot külön munkacsoport egyeztetette és hangolta össze az akkor készülő Közoktatási esélyegyenlőségi programmal és a már elkészült IVS Antiszegregációs tervével. Szintén összehangolásra került a felülvizsgálati szakaszban lévő Hajléktalanügyi programmal és a Szociálpolitikai szolgáltatástervezési koncepcióval, továbbá a készülő Ifjúságpolitikai koncepcióval. A romák esélyeinek megerősítését célzó helyzetelemzés és tervezett fejlesztési irányok megfogalmazása során a program nagy súllyal vette figyelembe a Budapesti cigányok a Fővárosi Önkormányzat programterve 2008. című dokumentumot, egyeztetve a Fővárosi Cigány Önkormányzat szakmai javaslataival is.

A szerkesztők a fenti tudások szintetizálásával rendezték meg az első szakmai-társadalmi egyeztetés sorozatot. Az „Esélyegyenlőség helyben kezdődik” konferenciasorozaton elsőként az általános, stratégia kérdések, majd ágazati és célcsoport-orientált helyzetelemzések, majd javasolt fejlesztési irányok kerületek a szakmai és civil nyilvánosság elé. Itt nyolc ágazat fővárosi szakértői világították át szakterületüket az esélyegyenlőség lámpásával a szakmai és civil nyilvánosság előtt. Ezzel számos összefüggés és jó példa került fényre. A tervezési folyamatban közreműködtek a Fővárosi Önkormányzat illetékes ügyosztályvezetői, akik saját ágazatuk szempontjából tekintették át a célcsoportok kapcsán meghatározott intézkedési irányokat, fogalmazták meg azokhoz kapcsolódó javaslataikat.

A munkafolyamat második körös társadalmi egyeztetésének céljából elkészített „Budapest több, mint esély” című munkaanyaghoz kapcsolódó javaslataikkal a Fővárosi Önkormányzat frissen alakuló civil műhelyei is bekapcsolódtak a tervezési folyamatba. A műhelymunkák során 152 civil szervezet képviselője 12 civil műhely keretében, majd a műhelyek választott képviselőiből álló Civil Tanács vitatta meg anyagot és tett javaslatokat.

A tervezési folyamat végső állomásaként, a széleskörű egyeztetésből fakadó javaslatok program-szintű összehangolását követően, a Fővárosi Közgyűlés elé terjesztés előtt, a Főváros szakbizottságainak szakpolitikusai és szakértői fogalmazzák meg a programmal kapcsolatos észrevételeiket.

b) Végrehajtás

Budapest Főváros települési esélyegyenlőségi programja elsősorban a Fővárosi Önkormányzat által irányított, hatáskörében ellátott közfeladatokra koncentrál, az intézkedési programban meghatározott feladatok végrehajtásához felelőst, valamint forrást rendel, illetve kitűzi az intézkedések végrehajtásának határidejét.

Ugyanakkor Budapest Főváros települési esélyegyenlőségi programja a Főváros hatás- illetve közvetlen felelősségi körén túlnyúló stratégiai irányítóként kívánja mutatni, merre tartson az igényelt, hosszabb távú változás, amelyet koordinációval, illetve fővárosi támogatási prioritások meghatározásával is elő kíván segíteni. E programban rögzített célokat és cselekvési irányokat a társzervezeteknek egyes esetekben jogszabályi kötelezettség folytán, más esetekben szakmai racionalitás folytán érdemes figyelembe venniük. **A nyílt koordináció európai gyakorlata is működik**, amely szakmai műhelyek, partnerségek, konferenciák, módszertani segédletek, továbbképzések és nem utolsósorban pályázatok, támogatások eszközével is segíteni kívánja a fővárosi szakpolitikák összehangoltabb, koherensebb érvényesülését.

c) Kontroll, monitoring, visszacsatolás a döntéshozatalba

Budapest Főváros települési esélyegyenlőségi programja értékrendje, érvényesülésének monitorozási kötelezettsége beépül a Fővárosi Önkormányzat **minden szakpolitikai stratégiájába, programjába**. Fő vonalként (mainstream politika) e programok által érvényesül az esélyegyenlőségre való törekvés a Főváros szakpolitikai döntéseiben, intézményfenntartói tevékenységében és támogatáspolitikájában.

Az esélyegyenlőségi deficitek csökkenését, a beavatkozásokat és azok hatását, a társszektorok aktivitásainak összhangját, a további beavatkozásokat az **Esélyegyenlőségi program évenkénti felülvizsgálata hivatott biztosítani**. A felülvizsgálat keretében megvalósul az intézkedési tervben kitűzött feladatok időarányos végrehajtásnak felmérése, az időközben jelentkező, illetve hangsúlyossá váló, de a programban nem szereplő, újabb esélyegyenlőségi problémák meghatározása, az intézkedési irányok adekvátságának elemzése, szükség esetén az intézkedési irányok módosítása, kiegészítése. Ha a felülvizsgálat tapasztalatai indokolják, az intézkedési tervben új intézkedések meghatározására is sor kerül.

A monitorozást, az e célra kijelölt fővárosi szervezet koordinálása mellett, a Fővárosi Önkormányzat ágazati szakemberei és külső szakértők végzik. A Fővárosi Civil Konzultatív Tanáccsal és annak szakmai műhelyeivel való egyeztetés után javaslataikat monitori jelentésben összegzik, melyet a Fővárosi Közgyűlés, illetve annak szakbizottságai megvitatnak, illetve fogadnak el.

V.2. Érintettek bevonásának intézményesítése

Budapest esélyegyenlőségének fejlesztése számos, sajátos helyzetű társadalmi csoportot, számos szakterületet, beavatkozó szektort és szervezetet érint. Egy-egy elszigetelt akció kellő reklámmal lehet figyelemfelkeltő, de nem képes hatékony, tartós fellépést biztosítani az esélyegyenlőség széles spektrumának érvényesülésében. Éppen ezért mind a tervezés, mind a beavatkozás, mind pedig azok hatásának monitorozása széles körű társadalmi és szakmai egyeztetést követel. Ehhez pedig szükséges, hogy a Fővárosi Önkormányzat intézményesített egyeztetést kezdeményez a civil szervezetekkel, a gazdasági szektor résztvevőivel, a térség önkormányzataival, a különböző szakterületek szakértőivel.

A civil szervezetekkel való intézményes egyeztetésben kiemelkedő szerepet kapnak a Fővárosi Civil Konzultatív Tanács és szakmai műhelyei. A kerületi önkormányzatokkal való intézményes egyeztetés a Fővárosi Kerületi és Koordinációs Bizottságon keresztül valósul meg. A szakterületi szakértők, valamint a gazdasági szektor képviselőinek intézményesített bevonását a Főváros e célra kijelölt szervezetén keresztül biztosítja. A fővárosi romák érdekmegjelenítésének fórumaként a Fővárosi Cigány Önkormányzatot tekinti.

V.3. Nyilvánosság biztosítása

A **nyilvánosság biztosításának** a program tervezési folyamatában, végrehajtásában, monitorozásban is kiemelt szerepe van. Már a tervezési folyamatban folyamatosan elérhetőek voltak a program aktuális munkadokumentumai a www.budapestesely.hu honlapon. A szakmai és civil egyeztetések, konferenciák meghívottai mindig megkapták nyomtatott, illetve elektronikus úton a munkaanyagokat. Az elektronikus formában beérkező adekvát javaslatokat a szerkesztők beépítették a programdokumentumba. Szervezeti, vagy akár szakértői kérésre, bármely kért munkaanyag megküldésre került.

A program végrehajtásával kapcsolatos információk, a felülvizsgálati monitoring-jelentések W3C szabványnak megfelelő internetes felületen jelennek meg, folyamatosan.

A program felülvizsgálata után a felülvizsgálati munkaanyagok és a felülvizsgálati monitoring-jelentés eljutnak a szakmai és ágazati egyeztetési fórumokon részvevő szervezetekhez, illetve szakmai levelezőlistákra is felkerülnek.

VI. Mellékletek

VI.1. Szükségletek és fejlesztési irányok meghatározása

a) Szükségletek és fejlesztési irányok célcsoportonként

1. Minden célcsoportra vonatkozó fejlesztési irányok

1. A hatályos jogszabályok értelmében 2010-ig illetve 2013-ig meg kell oldani a közintézmények egyenlő esélyű hozzáférése érdekében a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítést. Ezért cél, hogy készüljön egy fővárosi középtávú komplex akadálymentesítési intézkedési terv, amelynek hatására:
 - csökkennek a fizikai és infokommunikációs akadályok az egészségügyi, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi, kulturális intézményekben, az ügyfélszolgálatok közvetlen környezetében és belső terében, a közterületeken és közlekedési eszközökön. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**
 - Növekszik a fővárosi fenntartású intézményeknél az érzékszervi károsodásokat kompenzáló, illetve a könnyen érhető nyelvet alkalmazó információs és tájékoztató felületek száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**
 - Növekszik a fővárosi fenntartású intézményeknek az érzékszervi károsodásokat kompenzáló segéd-eszközökkel való ellátottsága. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek)**
 - Növekszik a fővárosi fenntartású intézményeknél a védett tulajdonságú csoportokba tartozó embereket az egészségügyi, szociális, kulturális, sport, idegenforgalmi ellátások és szolgáltatások igénybevételeiben helyben segítő speciális szolgáltatások száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**
 - A hivatalos fővárosi nyomtatványok és dokumentumok könnyen érthető nyelv alkalmazásával kerülnek kialakításra. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák)**
 - Kezelhetőbbé válnak a telefonos információs szolgáltatások. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák)**
 - A fővárosi fenntartású, illetve többségi tulajdonú szervezetek számára kötelezővé válik a szolgáltatásaikkal, tevékenységükkel kapcsolatos, interneten elhelyezett oldalaik W3C szabványnak megfelelő, illetve könnyen érthető nyelven való elkészítése. Az internetes tartalomfejlesztést támogató fővárosi pályázati programok elbírálásakor nem lesz támogatható a W3C szabványnak meg nem felelő illetve a könnyen érthető nyelvet nem alkalmazó fejlesztés. Ezzel kapcsolatosan bővítésre kerül a W3C szabványnak megfelelő, illetve a könnyen érthető nyelvet alkalmazó tartalomfejlesztést ösztönző támogatások, kedvezmények köre. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák)**
 - Bővülnek az érzékszervi fogyatékosokkal bíró embereknek számára készített speciális informatikai eszközök (hardverek és szoftverek) beszerzéshez kapcsolódó támogatások. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek)**
 - Kialakításra kerülnek a fizikailag és infokommunikációs szempontból akadálymentesített informatikai eszközökkel a világháló elérését ingyenesen biztosító közösségi szolgáltató centrumok (pl. akadálymentes teleházak). **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek)**

- Megvalósul a közterületek felülvizsgálata a mozgásukban vagy érzékelésükben funkcióvesztéssel vagy neheztettséggel bíró emberek szempontjai alapján (pl. kevés pad van adott helyen, vagy túl rövid a zöld lámpajelzés a gyalogátkelőnél). **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, kisgyermekesek)**
- Elkészül a turisztikai idegenforgalmi access guide felülvizsgálata a Főváros vonatkozásában. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, kisgyermekesek)**

Kapcsolódó intézkedés: általános akadálymentesítési intézkedéscsomag (IV.2.1.2)

2. Növekedjen azoknak a munkájuk során emberekkel foglalkozó szakembereknek a száma, akik olyan speciális képzéseken és továbbképzéseken vesznek részt, amely a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek speciális és összetett szükségleteivel, problémáival kapcsolatos ismereteket ad. A képzések, továbbképzések terjedjenek ki az egészségügy, az oktatás, a kultúra, a sport, az idegenforgalom területén dolgozóakra, a szociális- és munkaerő-piaci szakemberekre. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1)**
3. Növekedjen azoknak az iskolásoknak a száma, akik olyan, tanrenden belüli ismeretterjesztő foglalkozásokon vesznek részt, amely a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek speciális és összetett szükségleteivel, problémáival kapcsolatos ismereteket ad. Az előítéletek oldása érdekében az arra kijelölt tanrendi órákon lehetőséget kell adni arra, hogy felkészült vendégek meghívásával a gyerekek és a tanárok megismerhessék a védett tulajdonságú csoportok helyzetét, sajátosságait, társadalmi-kulturális értékeit. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**
4. Növekedjen a lakosság érzékenysége a védett tulajdonságú csoportokba tartozók problémái, speciális szükségletei iránt. Ismerjék meg élethelyzetüket, a teljes élethez és integrációhoz kapcsolódó szükségleteiket, a helyes segítség módozatait. Ismerjék meg a kulturális különbözőségben, sokszínűségben rejlő együttműködési lehetőségeket. Ismerjék meg a Főváros hátrányos helyzetű célcsoportok esélyegyenlőségének előmozdítása érdekében végzett tevékenységét. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1)**
5. Szakszerű módszertani segítség, esélyegyenlőségi képzések, tanácsadás, ismeretterjesztő anyagok támogatásuk a befogadó és családbarát munkahelyi gyakorlatok kialakítását, az előítéletek oldását. Pozitív minősítések, elismerések támogatások ösztönözzék a forprofit munkaadókat a védett tulajdonságú csoportokba tartozó személyek foglalkoztatására, az esélyegyenlőségi tervek elkészítésére, jó gyakorlatok bevezetésére, működtetésére. Ez által növekedjen a munkahelyi esélyegyenlőség megerősítését célzó intézkedéseket bevezető forprofit szervezetek száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1)**
6. A munkaadók közvetlen elérésére építő szemléletformáló programokat, kampányokat szükséges indítani annak érdekében, hogy a munkaadók az alkalmazásnál a hangsúlyt a meglévő, ép készségekre, az adott munkakörhöz szükséges kompetenciáik meglétére helyezték. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1)**
7. A munka és a magánélet összeegyeztetésének elősegítése érdekében kedvezmények, támogatások ösztönözzék a rugalmas, atipikus foglalkoztatási formák terjedését, illetve a családbarát munkahelyi modellek kialakítását a fővárosi munkaadók körében. **(Érintett célcsoportok: kisgyermekesek, fogyatékosok, idősek) Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1)**
8. Bővüljön a fővárosi munkaadókat a védett tulajdonságú csoportokba tartozó munkavállalóknak szóló kulturális, sport- és szabadidős programok szervezésére ösztönző eszközök, támogatások köre. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: kultúrafogyasztásért intézkedéscsomag (IV.2.2.4)**

9. Javuljon a szakképzési és felnőttképzési rendszer munkaerő-piaci elvárásokra való érzékenysége. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
10. Bővüljön a munkaadókat ösztönző, a védett tulajdonságú csoportokba tartozó munkavállalók beiskolázásra, továbbképzésére irányuló támogatások köre. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
11. Növekedjen az elfogadott intézményi közoktatási esélyegyenlőségi tervvel rendelkező fővárosi oktatási intézmények száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a fogyatékos, hátrányos helyzetű fiatalok) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
12. A Főváros szakmai koordináló-egyeztető szerepe érvényesüljön a kerületi fenntartású oktatási intézmények közoktatási esélyegyenlőséget megerősítő intézkedései kapcsán. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a fogyatékos, hátrányos helyzetű fiatalok) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
13. Növekedjen a korszerű integrációs megközelítésre épülő oktatási módszertant alkalmazó fővárosi oktatási intézmények száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a hátrányos helyzetű fiatalok) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
14. Az életen át tartó tanulás képességét megalapozó, folytonos önfejlesztési, tanulási szükségletekhez kapcsolódó korai készségfejlesztő programok száma az alapfokú oktatási intézmények körében konkrét és mérhető módon növekedjen. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a hátrányos helyzetű fiatalok) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
15. Bővüljön a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek felnőttképzésben való részvételét ösztönző támogatási lehetőségek köre. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
16. Kerüljön kidolgozásra a felnőttképzés keretében alkalmazható, az LLL lehetőségekkel kapcsolatos készségek fejlesztését célzó egységes szakmai módszertan. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
17. A fővárosi kerületek által biztosított ellátások és szolgáltatásokkal kapcsolatos szabályozások, valamint a kerületi szolgáltatásszervezési gyakorlatok fővárosi szintű összehangolása. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1, SZTK)**
18. Olyan eljárások kialakítása, amelyekkel a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek szolgáltatásokkal és ellátásokkal kapcsolatos mennyiségi és minőségi igényei meghatározhatók, monitorozhatók. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1, SZTK), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
19. A helyi ügyfélirányítási rendszer módszertani modelljének kidolgozása a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek számára szervezett szolgáltatások hatásosságának és hatékonyságának javítására. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1, SZTK), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
20. A szociokulturális hiányosságok pótlását is segítő, felzárkóztató modulokat is tartalmazó munkaerő-piaci programokban résztvevő, védett tulajdonságú csoportokba tartozó, tartósan munkanélküli ügyfelek számának növelése. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1, SZTK), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
21. Széleskörű szakmai együttműködés megvalósítása a munkaerő-piaci és szociális szolgáltató szervezetek között, valamint a szervezetek és fenntartóik között, annak érdekében, hogy a szolgáltatások a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek szükségleteinek leginkább megfelelő módon működjenek. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1, SZTK), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**

22. A „másodlagos” munkaerőpiachoz kapcsolódó nyílt munkaerő-piaci reintegrációt elősegítő programokban részt vevő védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek számának növelése. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1, SZTK), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
23. A fővárosi egészségügyi intézmények befogadó jellege erősödjön, a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek tájékozódását, adekvát ellátáshoz való hozzáférését segítő speciális támogató szolgáltatások kialakítása révén. Kerüljön kidolgozásra az alacsony ingerküszöbű emberek hatékony ellátását, terápia-képességének megőrzését célzó általános egészségügyi protokoll. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák, hajléktalanok) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), egészségügyi szűrések intézkedéscsomag (IV.2.2.3)**
24. Erősödjön az egészségügyi intézmények és a civilek közötti kapcsolat annak érdekében, hogy a betegekkel, az egészségtudatos magatartással kapcsolatos tudnivalók a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberekhez is eljussanak. Növekedjen a fővárosban az egyes betegcsoportok által kiemelten veszélyeztetett, védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberekhez helybe vitt, mobil szűrési programok száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), egészségügyi szűrések intézkedéscsomag (IV.2.2.3)**
25. Kerüljön kidolgozásra olyan eljárásrend, mely transzparens módon biztosítja az egészségügyi szolgáltatások diszkriminációmentes igénybevételét. Kerüljenek kialakításra azon eljárások, amelyekkel a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek egészségügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos mennyiségi és minőségi igényei meghatározhatók, monitorozhatók. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), egészségügyi szűrések intézkedéscsomag (IV.2.2.3)**
26. Növekedjenek a fővárosi egészségügyi ellátásban dolgozó szakemberek holisztikus gyógyászattal kapcsolatos ismeretei. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten az idősek, fogyatékosok, hajléktalanok) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
27. A fővárosi közüzemi ügyfélszolgálatok befogadó jellege erősödjön, a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek tájékozódását, adekvát ellátáshoz való hozzáférését segítő speciális támogató szolgáltatások kialakítása révén. **(Érintett célcsoportok: minden célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
28. Készüljön a főváros egész területére kiterjedő, helyszíni adatgyűjtésre épülő szegregátum-térkép, amely a szegregátumok mellett a szegregáció által kiemelten veszélyeztetett, valamint a rendezetlen lakhatási státuszú népesség által sűrűn lakott területekre is kiterjed. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák, a hajléktalanok) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
29. Minden fővárosi kerület készítse el integrált városfejlesztési stratégiáját és ahhoz kapcsolódó antiszegregációs tervét. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
30. A Főváros szakmai koordináló-egyeztető szerepe intézményesen is érvényesüljön az egyes kerületek antiszegregációs törekvései kapcsán, támogassa az antiszegregációs beavatkozások végrehajtását. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**

31. A városfejlesztés a közösségi részvételen alapuló tervezésre építsen, például a „Köz-helyek” program keretében a Studio Metropolitana Nonprofit Kft. vezetésével. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
32. Növekedjen a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek, kulturális és sporttevékenységekbe való bevonását célzó, ösztönző programok száma. A fővárosi kulturális intézmények is segítsék elő a hátrányos helyzetű és a speciális élethelyzetben lévő emberek programjaikon való részvételét, rugalmas programszervezéssel, a részvételt segítő speciális szolgáltatások kialakításával **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: kultúrafogyasztásért intézkedéscsomag (IV.2.2.4)**
33. Növekedjen a kulturális sokszínűséget népszerűsítő, a védett tulajdonságú csoportok közé tartozó csoportok, azon belül a nemzeti kisebbségek hagyományait, szokásait, kulturális értékeit bemutató, elfogadásukat, megbecsülésüket ösztönző fővárosi rendezvények és kulturális programok száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák) Kapcsolódó intézkedés: befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), sokszínű kultúra intézkedéscsomag (IV.2.2.5)**
34. Növekedjen a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek számára célzottan szervezett, speciális szükségleteiket figyelembe vevő fővárosi kulturális, sport- és szabadidős programok, rendezvények száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: általános akadálymentesítési intézkedéscsomag (IV.2.1.2), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), kultúrafogyasztásért intézkedéscsomag (IV.2.2.4)**
35. A társadalmi érzékenység és szemlélet fejlesztése érdekében valósuljon meg a befogadó kulturális jó gyakorlatok, módszerek összegyűjtése, közreadása. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák) Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítési intézkedéscsomag (IV.2.1.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
36. A munkaerő-piaci szervezeten belül kerüljön kidolgozásra az alacsony feszültségtűrési szinttel bíró ügyfelek hatékony ellátását, együttműködési képességének megőrzését célzó általános ügyfél-protokoll. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák, hajléktalanok) Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítési intézkedéscsomag (IV.2.1.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
37. A civil szervezeti formában működő jogvédő és antidiszkriminációs tevékenységet ellátó intézmények támogatása. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, romák, nők, idősek) Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítési intézkedéscsomag (IV.2.1.1)**

2. Fogyatékos személyek

A célcsoport problémáinak azonosítása

1. **A fizikai környezetben található akadályok** a mozgásukban korlátozott emberek számára markáns és sok esetben leküzdhetetlen akadályok. Ezek nemcsak a közterületeken való mozgást akadályozzák, hanem a közösségi szolgáltatásokat biztosító intézmények közvetlen környezetében és az intézmények belső terében is jelen vannak. Így korlátozzák a közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést.
2. **Az információs és kommunikációs akadályok** elsősorban az érzékszervi fogyatékos emberek szolgáltatásokhoz való hozzáférést nehezítik meg. A közösségi információk továbbítására és a közösség tájékoztatására szolgáló eszközök a legtöbb esetben nem alkalmasak arra, hogy az érzékszervi károsodással élő emberek számára is biztosítsák a tájékozódás lehetőségét. Az információszolgáltató felületeken kevés helyen jelenik meg a látás- vagy hallássérült emberek igényeit is figyelembe vevő információs szolgáltatás. A súlyosan fogyatékos emberek mellett a funkciókieséssel, vagy csökkenéssel érintett emberek (például: idősek) szempontjai sem jelennek meg az információközlésben. *(Például, az apró betűs szövegek alkalmazása a gyengén látó emberek számára ugyanolyan olvashatatlanná teheti az információt, mintha vakok lennének...)* Ahol a hivatalos információközlés **bonyolult, nehezen értelmezhető** formája és nyelve az értelmi fogyatékos emberek számára gyakorlatilag lehetetlenné teszi az autonóm értelmezést, ezáltal jelentős akadályokat gördít önálló életvitelük elé. *(Példa erre a különböző közüzemi számlák és értesítő levelek sajátos, sokszor az ép értelmű emberek számára is nehezen kibogozható nyelvezte.)*
3. **Kívül reked a modern információs társadalom nyújtotta lehetőségekből** az érzékszervi fogyatékosossággal bíró emberek jelentős része. **Az internetes tartalmak jelentős része nem hozzáférhető akadálymentesen.** Az érzékszervi fogyatékosossággal bíró embereknek csak töredéke jut hozzá olyan informatikai eszközökhöz, amelyek **speciális kialakításukkal** lehetővé tennék számukra a hálózatok igénybevételét. A világhálón található hatalmas mennyiségű információt csak akkor képesek az érzékszervi fogyatékosossággal rendelkező emberek hasznosítani, ha a megjelenő tartalmak az általuk használt speciális informatikai eszközökkel kezelhetőek. *(Például, hiába rendelkezik egy vak ember megfelelő felolvasó szoftverrel és ismeri is annak kezelését, ha az interneten általa keresett információk nem érhetőek el olyan formátumban, amelyet a felolvasó szoftver kezelni tud.)*
4. **A közösségi szolgáltatások jelentős része nem érzékeny a fogyatékos emberek speciális szükségleteire.** *(Példa erre a SZTK laborban hangszóróval behívott halláskárosult személy, vagy a láb nélküli, de közösségi sportpályán edzeni kívánó paralimpikon problémája.)*
5. Hiányoznak a baleset vagy betegség következtében fogyatékosá váló emberek **megváltozott élethelyzethez való alkalmazkodását segítő szolgáltatások.** Esetükben a fogyatékoság egy teljesen új élethelyzetet eredményez, amelyhez nemcsak érzelmileg és más intraperszonális szinteken, hanem életvitelükben, családi, interperszonális kapcsolataikban, munkavégzésükben is alkalmazkodniuk kell, amelyhez olyan, jelenleg hiányzó segítő szolgáltatások szükségesek, amelyek a veszteség feldolgozása mellett az új élethelyzethez való alkalmazkodást elősegítik.
6. **Az iskolarendszerben** nem érvényesül a fogyatékos emberek **szabad iskolaválasztáshoz és integrált oktatáshoz kapcsolódó joga**, hiszen az iskolák jelentős része nem rendelkezik akadálymentes környezettel, tantervében, szemléletében nem érvényesíti a fogyatékos tanulók szempontjait.
7. **A fogyatékos munkavállalók foglalkoztatási esélyegyenlősége sérül.** A munkahelyek jelentős része nem rendelkezik a fogyatékosok foglalkoztatására alkalmas munkahelyi környezettel és eszközökkel, a vizsgálati rendszer nem a meglévő munkaképességre koncentrálna, hanem az elvesztett képességek mértékére.

8. **A fogyatékos emberek számára biztosított közösségi szolgáltatások mennyisége és minősége nem megfelelő.** Rendkívül kevés, a szükségleteket kielégíteni képes lakóotthon vagy nagy létszámú ápolást, gondozást nyújtó intézmény található a Főváros területén, a súlyosan, halmozottan fogyatékos személyek számára pedig egyetlen lakhatást nyújtó szolgáltatás sem működik. A fogyatékos és autista személyeknek nappali szolgáltatást nyújtó intézmények nem képesek kielégíteni a budapesti szükségleteket.

Célcsoport-specifikus fejlesztési irányok

1. Kötelező előírás a fővárosi fenntartású, illetve többségi tulajdonú szervezetek számára a szolgáltatásokkal, tevékenységükkel kapcsolatos, interneten elhelyezett oldalaik könnyen érthető szövegezésű és W3C szabványnak megfelelő elkészítésére, közzétételére. **Kapcsolódó intézkedés: általános akadálymentesítési intézkedéscsomag (IV.2.1.2)**
2. A fővárosi pályázatok disszeminációs előírásának kötelező elemévé kell tenni a programmal kapcsolatos információk W3C szabvány szerinti és könnyen érthető szövegezésű internetes közzétételét. **Kapcsolódó intézkedés: általános akadálymentesítési intézkedéscsomag (IV.2.1.2)**
3. A fővárosi oktató-nevelő intézmények mindegyikében fejleszteni kell a fogyatékos fiatalok speciális szempontjait és szükségleteit figyelembe vevő környezeti és tárgyi feltételeket, bővíteni szükséges a számukra biztosított speciális fejlesztő, felzárkóztató fakultációs foglalkozásokat. **Kapcsolódó intézkedés: általános akadálymentesítési intézkedéscsomag (IV.2.1.2), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
4. A fővárosi szolgáltatások körében a fogyatékos emberek tényleges szükségleteire érzékeny, személyre szabott szolgáltatások biztosítása. **Kapcsolódó intézkedés: általános akadálymentesítési intézkedéscsomag (IV.2.1.2), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
5. A fogyatékos emberek nyílt munkaerőpiacra való visszatérését elősegítő, segítő kísérésre épülő, az önálló munkavégzési és életviteli készségek fejlesztését, a szocializációs hiányosságok pótlását egyaránt célzó foglalkoztatási szolgáltatások fejlesztése. **Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítési intézkedéscsomag (IV.2.1.1), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
6. Fejlődjön az orvosi rendelőkben, ügyfélszolgálatokon, közlekedési csomópontokon a vizuális és egyidejű akusztikus információk minősége és mennyisége. **Kapcsolódó intézkedés: általános akadálymentesítési intézkedéscsomag (IV.2.1.2), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
7. Intézményi szinten épüljön be az egészségügyi szolgáltatások képzési és továbbképzési rendszerébe a szakemberek felkészítése a különböző fogyatékoságok jellemzőiről. Az ápolási képzésbe fontos beépíteni a fogyatékos-ügyi ismereteket. **Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítési intézkedéscsomag (IV.2.1.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
8. A 2003-ban elkészült (Motiváció Alapítvány) access guide-ot aktualizálni kell. **Kapcsolódó intézkedés: általános akadálymentesítési intézkedéscsomag (IV.2.1.2)**
9. A szakképzésben, a fogyatékos emberek személyes erősségeinek és funkcióik csökkenésének figyelembe vétele mellett fokozottan kell törekedni a piacképes képzesekbe való beiskolázásukra. **Kapcsolódó intézkedés: (IV.2.1.2)**
10. A fogyatékos és autista személyek részére kisközösséget befogadó lakóotthoni ellátási formát biztosító, illetve nappali szolgáltatást nyújtó intézmények ellátási kapacitásainak növelése.

3. Roma származású személyek

A célcsoport problémáinak azonosítása

1. Az **előítéletek** és az azokból fakadó nyilvánvaló diszkrimináció a roma népesség társadalmi integrációjának egyik legfőbb akadálya. Az aktív korú fővárosi roma népesség jelentős része a legális, nyílt munkaerőpiacon jellemzően rövid idejű, kiegészítő munkához jut. A romák **nyílt-munkaerőpiaci integrációját jelentősen korlátozza** a roma népesség alacsony iskolázottsági szintje. Ezt sok esetben tetézi a munkáltatói előítélet is.
2. Az előítéletek térnyerése tapasztalható a romákkal szemben a **segélyezési rendszer** jogtalan igénybevételével kapcsolatos vádakkban is.
3. A fővárosban többször megjelent a **nyílt diszkrimináció**, például a szórakozóhelyek egy részén a roma fiatalokat rendszeresen nem engedték be. (Az elmúlt években az Egyenlő Bánásmód Hatósága több ilyen jogsértő gyakorlat nyomán is szabott ki hatósági bírságot.)
4. Az **oktatási** rendszerben megjelenő **szegregáció** a roma fiatalok társadalmi lemaradásának meghatározó tényezője. Sok jó képességű roma fiatal morzsolódik le az iskolarendszereből a szociokulturális hátrányok ledolgozását segítő, célzott iskolai felzárkóztató programok és a hátrányokat kompenzáló eszközök (pl. ösztöndíjprogramok, tanoda, stb.)hiánya miatt.
5. Kevés a felnőtt romák **képzettségbeli deficitjeinek** csökkentésére szervezett, foglalkoztatási és szociokulturális hátrányokat célzottan csökkentő munkaerő-piaci program.
6. A szegregált lakóköznyezetben élő romák szolgáltatásokhoz és információkhoz való hozzáférése a legtöbb esetben korlátozott. A fővárosi romák többsége **elslumosodott lakóterületeken**, rossz minőségű lakásokban, nem megfelelő higiénés viszonyok között él. A lakhatási jogviszony rendezetlensége sok roma család számára megnehezíti a helyi ellátások, szolgáltatások igénybe vételét. Előfordul, hogy a szegregátumok szanálásakor a jogcím nélkül vagy bizonytalan jogcím mellett lakó kisgyermekes roma családok kilakoltatásáról azelőtt intézkedik az illetékes önkormányzat, mielőtt megállapítaná, hogy milyen szociális ellátási/elhelyezési kötelezettséggel tartozik irányukba a kilakoltatás által előidézett krízishelyzetben.
7. A fővárosban élő roma fiatalok jelentős része elszakadt kulturális identitásától, a roma kultúra hagyományaitól. **Kevés** az olyan **szervezett program**, amely a **roma kultúra értékeivel**, hagyományaival, szokásaival megismertetné őket. Pedig a roma kultúra identitásképző ereje és sokszínűsége jelentős értékeket mutathat fel az etnikai alapú megbélyegzéssel szemben. E mellett kevés kulturális program mutatja be a roma kulturális értékeket úgy, hogy az a többségi kultúra tagjai számára is megbecsülést válthatna ki. Gyakori a problémák etnicizálása, egy-egy szociális vagy egyéb társadalmi probléma összekapcsolása a roma identitással.

8. A szociokulturális hátrányok a fővárosi roma népesség jelentős részénél súlyos **beilleszkedési zavarok** forrásai. (Például, ha a nem felvilágosított roma fiatal nincs tisztában a dohányzás, az alkohol, a drogok veszélyeivel, akkor kiemelten veszélyeztetett a szenvedélybetegségek által.)
9. A félelem az előítéletességtől, a **bizalomhiány** szintén távolságtartó tényező, szintén akadály a partnerségi megközelítés kialakításának, a társadalmi kohéziónak. (Például: *a roma nagyszülő nem mer az unokáért menni az óvodába, mert fél, hogy a gyermeket majd csúfolják ezért.*) A helyi társadalmi probléma-egyeztetések résztvevői, gyakran – a korábbi számos csalódás alapján – bizalmatlanok a mégoly jó szándékú együttműködési kezdeményezéssel szemben is.

Célcsoport-specifikus fejlesztési irányok

1. A civil szervezeti formában működő roma nemzetiségi, kulturális, esélykiegyenlítő, tevékenységet el látó intézmények támogatása. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), sokszínű kultúra intézkedéscsomag (IV.2.2.5)**
2. A roma kisebbségi önkormányzatok, kerületi önkormányzatok és a Fővárosi Önkormányzat közötti együttműködést fejleszteni kell, a közös program- és szolgáltatásszervezés, a roma-programok megvalósítására fordított erőforrások bővítése és összekapcsolása érdekében. **Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítési intézkedéscsomag (IV.2.1.1), sokszínű kultúra intézkedéscsomag (IV.2.2.5)**
3. Fel kell lépni az oktatási szegregáció nyílt és rejtett formáival szemben, ösztönözni kell a roma tanulók célzott bevonását a színvonalas oktatást biztosító intézmények képzéseibe. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
4. Bővíteni és fejleszteni kell a roma fiatalokat integráltan oktató intézményekben a szociokulturális hátrányok ellensúlyozását, az együttnevelést hatékonyan támogató, IPR alapú pedagógiai módszertan alkalmazásának ösztönzésével és befogadó intézményi légkör kialakításával. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming és általános érzékenyítési intézkedéscsomag (IV.1)**
5. Bővíteni és fejleszteni szükséges a színvonalas cigány nemzetiségi oktatást folytató intézményes képzési formákat. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
6. Bővíteni szükséges a roma esélykiegyenlítő, felzárkóztató oktatási formák (például *tanodák, Romaversitas*) támogatását. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
7. Ki kell alakítani a felsőoktatásban a roma nyelv, kultúra, történelem, népismeret oktatására szolgáló és erre felkészítő képzési formákat és tartalmakat. **Kapcsolódó intézkedés: sokszínű kultúra intézkedéscsomag (IV.2.2.5)**

8. Bővíteni kell a roma oktatási esélyek kiegyenlítését szolgáló fővárosi ösztöndíjrendszert az általános, a középfokú és a felsőfokú oktatásban résztvevőket érintően egyaránt. Az ösztöndíjrendszer fejlesztésénél kiemelt hangsúlyt kell fektetni a roma tanulók felzárkózásának támogatására és lemorzsolódásuk megelőzésére. (Ez további egyeztetést igényelhet.) **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
9. Javasolt a cigány gyermekek, fiatalok integrált oktatásában, nevelésében kiemelkedő munkát végző pedagógusok munkájának fokozott erkölcsi és anyagi megbecsülése, tevékenységük célzott elismerése (díj, kitüntetés alapítása, céljuttalom). **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
10. A romák tényleges szükségleteire érzékeny, személyre szabott szolgáltatások biztosítása a fővárosi közszolgáltató rendszerek működtetésében. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
11. A szegregáció által veszélyeztetett fővárosi területeken növekedjen a veszélyeztetett fiatalokat saját környezetükben elérő prevenció „utcai” szolgáltatások, segítségnyújtások kapacitása. Az „utcai” szolgáltatások terjedjenek ki az alapvető testi, egészségügyi, szexuális ismerethiányok pótlására, a szenvedélybetegségekkel kapcsolatos prevencióra és a kriminalizálódás megelőzésére. Bővüljenek és fejlődjenek a roma fiatalok számára célzottan biztosított felvilágosító „utcai” és közösségi programok. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), egészségügyi szűrések intézkedéscsomag (IV.2.2.3)**
12. Kiemelten szükséges támogatni a roma lakosság területi szegregációját oldó szociális városrész-rehabilitációs programokat. A roma családokat kiemelten érintő fővárosi városrész-rehabilitációs projektek megvalósítása kapcsán maradéktalanul érvényre kell juttatni a szociális rehabilitáció és a területi antidiszkrimináció elvi és szakmai szempontjait. A városrész-rehabilitációs projektek megvalósítása kapcsán biztosítani kell a roma családok területi kötődéseinek védelmét és az integrációjukat segítő közösségi természetű támogató rendszerek megőrzését. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
13. Bővíteni szükséges a roma és a közös történelem, kultúra jelentős személyiségeinek megőrkötését célzó közterületi elnevezések, emlékhelyek körét. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), sokszínű kultúra intézkedéscsomag (IV.2.2.5)**
14. Elő kell segíteni, hogy a roma kulturális programok szervesüljenek a város kulturális arculatában. A közművelődési intézmények (színházak, mozik, múzeumok, közgyűjtemények, kultúrházak, média stb.), valamint a közterületi kulturális programok, fesztiválok a roma népesség fővárosi súlyának megfelelő arányban adjanak helyet a roma kulturális értékek bemutatásának. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), sokszínű kultúra intézkedéscsomag (IV.2.2.5)**
15. Bővüljön az olyan, cigány gyermekeknek biztosított, művelődési, ismeretadó táborozási lehetőségek köre, amelyek a pihenési, üdülési élmény mellett pótolják az oktatásból hiányzó népismereti elemeket. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
16. Beindítandó a diplomás romák beilleszkedését és a fővárosi ügyfélszolgálatok befogadó gyakorlatát kialakító roma ösztöndíjrendszer. **Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
17. A romák foglalkoztatási helyzetének javítását támogató, integrált esélykiegyenlítő fővárosi szolgáltatások fejlesztése. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
18. A hátrányos helyzetű és különösen a roma fiatalok pályaeorientációjának, munkatapasztalat-szerzésének támogatása. Ennek részeként a fővárosi közüzemek szakember utánpótlására a hátrányos helyzetű és roma fiatalok felé célzott pályaeorientációs tevékenység és gyakornoki pilot program kialakítása. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**

4. Nők, férfiak, családok

A célcsoport problémáinak azonosítása

1. A családi szerepek tradicionális értelmezése a nőket gyereknevelési és háztartási feladatokra bízta, amelyet azonban a modern társadalom nem, vagy csak kevéssé ismer el aktív munkavégzőként. Sok nő számára ez elfogadható, a társadalmi tradíciónak megfelelő. Azonban Magyarországon is egyre több nő és férfi gondolja úgy, hogy a tradicionális szerepfelosztások megszűnhetnek. A tradicionális nemi szerepértelmezésből fakadó kiegyensúlyozatlanság, a nemek közötti **egyenlőtlen családi feladatmegosztás** következménye a nők „harmadik műszakja”. Ez átlagosan, naponta több órányi többlet munkaterhelést eredményez, továbbá a gyermeknevelés kizárólagos világába igyekeznek szorítani a nőket, miközben egy esetleges rossz kapcsolatból való kikerülés lehetőségeit is csökkenti.
2. A gyermekvállalás, a **munkahelytől való hosszabb idejű távolmaradás** nagymértékben rontja a nők munkaerőpiacra való visszalépésének esélyeit. *(Például, a munkahelyi továbbképzéseknél a fiatal nők sokszor azért kerülnek hátrányba, mert a munkaadó eleve kalkulál, a várható gyermekvállalás miatt, munkából való kiesésükkel.)* A kisgyermekesek munkahelyi beilleszkedését nehezíti, hogy a munkahelyi családbarát modellek, a rugalmas munkavégzési lehetőségek és a gyesről való visszatérést segítő munkaadói szolgáltatások nem terjedtek el. A gyesen lévő nők szakmai ismereteinek folyamatos frissítése egyáltalán nem megoldott.
3. **A jövedelmek egyenlőtlenségében** is megjelenik a nők hátrányos megkülönböztetése. Egy fővárosi nő jövedelme az ugyanazon pozícióban dolgozó férfi jövedelmének átlagosan **70 %**-át éri el. **A munkahelyi előmeneteli lehetőségek** egyenlőtlensége tapasztalható az ún. „üvegplafon szindrómánál” is. Ez a jelenség azt takarja, hogy a munkahelyi ranglétrán való előmenetelnél a nők karrierútja „láthatatlan” falakba ütközik.
4. **A nők egyedi szükségleteinek megfelelő szempontok a szolgáltatási rendszerek szervezésben kevéssé jelennek meg.** *(Például a nők szükségleteinek korlátozott figyelembe vételére utal, hogy a bántalmazott nők és gyermekeik fogadására az igényekhez képest kevés anonim, átmeneti elhelyezést nyújtó intézményi kapacitás áll rendelkezésre.)*
5. **A kisgyermeket nevelő nők és férfiak esélyeit a szolgáltatási hiányosságok alapvetően rontják.** A kisgyermekesek munkaerő-piaci esélyeinek tekintetében elsődleges probléma a **bölcsődei férőhelyek** elégtelen száma. Ez nagymértékben akadályozza a gyesről való visszatérést, még abban az esetben is, amikor a kisgyermekes munkavállalót visszavárja a munkahely. A gyermekellátó intézmények sok helyen **nem figyelmesek a szülő munkahelyére, annak beosztására.** Különösen a gyermeküket egyedül nevelők számára nehéz a szülői és a munkahelyi feladatok összeegyeztetése. Ma még csak elvétve fordul elő olyan óvodai, gyermekjóléti szolgáltatás, amely időbeosztásával igazodni kíván a kisgyermekét nevelő, dolgozó személy kényszerű időbeosztásához.

6. A nők esélyegyenlősége mellett azonban a szolgáltatások egy részében a férfiak esélyeit, tudatosságát kell növelni. Ilyen például a szociális és egészségügyi szolgáltatások igénybevétele, a szűrővizsgálatokon való részvétel, az egészséges életvitel támogatása a férfiak körében, ezt indokolja az extrém magas férfihalandóság.

Célcsoport-specifikus fejlesztési irányok

1. A fővárosi nők speciális szolgáltatási szükségleteinek monitorozása, az eredmények érvényre juttatása a szolgáltatási rendszerek kialakításánál, szervezésénél. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
2. A városvezetés tegyen lépéseket a nők és teljesítményük láthatóvá tételére: a közterületek, közintézmények elnevezésében, műemlékek, szobrok, emléktáblák állításában igyekezzen kiegyenlíteni a nők és a férfiak közötti egyenlőtlenséget a reprezentációban. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), sokszínű kultúra intézkedéscsomag (IV.2.2.5)**
3. A nemek közötti családi feladatmegosztás kiegyensúlyozása érdekében, a családoknak szóló, a munkamegosztást ösztönző szemléletformáló programok, kampányok szervezése szükséges. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1)**
4. A gyermeknevelés miatt a munkavégzésből hosszabb időre kieső alkalmazottak és a munkáltatók érdemi kapcsolattartását, a munkahelyre teljes értékű munkavállalóként való visszatérésüket aktívan segítő munkahelyi programok szervezését a fővárosi munkaadók körében ösztönözzék kedvezmények, támogatások. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
5. Bővíteni kell a gyermekvállalás miatt a munkaerőpiactól hosszabb időre távol maradó aktív korú családtagok által kedvezményesen igénybe vehető, korszerű ismeretek megszerzését célzó speciális képzési programok körét. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
6. A fővárosi gyermekes családok speciális szolgáltatási szükségleteinek monitorozása, az eredmények érvényre juttatása a szolgáltatási rendszerek kialakításánál, szervezésénél, a kisgyermeket nevelők esélyeit rontó szolgáltatási hiányosságok csökkentése. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
7. Gyermek-játszószarkok, gyermekmegőrzők, pelenkázó és szoptató helyiségek kialakítása a közszolgáltatók ügyfélszolgálati területein. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
8. A gyermeküket egyedül nevelő nőket és férfiakat segítő, tehermentesítő fővárosi szolgáltatások fejlesztése, bővítése. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), időseket és családosokat segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.1)**

5. Hátrányos helyzetű és veszélyeztetett fiatalok

A célcsoport problémáinak azonosítása

1. A hátrányos helyzetű gyermekek a **közösségi szolgáltatásokból** eleve rosszabb feltételek mellett részesülnek. A legkiseb-
bek esetében a védőnői hálózat jellemzően pont a veszélyezte-
tett kisgyermekhez nem jut el. Az iskolaválasztás tekintetében
a hátrányos helyzetű fiatalokat a **lefelé homogenizáló isko-
lák felé terelődnek**, a képzési rendszerből sokan, korán le-
morzsolódnak. Ez a tendencia nagymértékben rontja szociali-
zációjukat, és későbbi munkaerő-piaci esélyeiket is.
2. A veszélyeztetett fiatalok **galerikbe sodródásának, krimina-
lizálódásának veszélye magas**, különösen a slumos és szeg-
regált lakóövezetekben. Ezeken a területeken kevés az olyan
közterületi felület, ahol a veszélyeztetett fiatalok olyan szerve-
zett közösségi foglalkozásokban, sportolási lehetőségekben
vehetnének részt, amelyek összekapcsolódnak a helyben elérhető szervezett segítségnyújtással.
3. A hátrányos helyzetű fiatalok gyakran **nem rendelkeznek alapvető testi, egészségügyi, szexuális ismeret-
tekkel**. Ezért kiemelten veszélyeztetettek a szenvedélybetegségek által. A prevenció és tájékoztató szolgál-
tatások hiányosságai miatt a gyermekvédelmi intézményekből kikerülő vagy alacsony szocializációjú gyer-
mekek a legtöbb esetben **nincsenek tisztában a dohányzás, az alkohol, a drogok veszélyeivel**. A deviáns
életmódot folytató, esetleg már szenvedélybeteg gyermekek és fiatalok **nem, vagy későn jutnak el a drog-
ambulanciákra**, ezért fokozottan veszélyeztetettek a drogtúladagolás okozta mortalitás által.
4. A **gyermekvédelmi intézményekből kikerülő fiatalok** sokszor „**elvesznek**”. Sokan deviáns életmódot
folytatnak, vagy a hajléktalanok táborát gyarapítják. Ennek fő oka, hogy az utógondozói/félutas szolgáltatá-
sok kapacitásai elégtelenek az utógondozási igények lefedésére. Az intézményben nevelt gyermekek gyakran
az intézmény zárt világában élnek, kevés az intézményen kívüli kortárskapcsolatuk. Sok intézeti nevelésből
kikerült fiatal kevéssé van tisztában a „külvilág működésével”, a szabályrendszerekkel, az önálló életvitelhez
szükséges ismeretekkel. Az intézetekben kevés az önálló életre, pályaválasztásra, munkavégzésre való felké-
szítést célzó szolgáltatás, klubfoglalkozás, önszorgító csoport. Hiányos a pozitív életpálya-modell.
5. A veszélyeztetett gyerek és fiatal korosztály támogatásának, segítségének **intézményrendszere nem
kellő mértékben fedi le a gyermek-fiatal korosztályokat**, s az ellátás/szolgáltatás spektruma sem
megfelelő. A gyerekek 14 évesen számos intézmény látóköréből kikerülnek, a nyomon követés lehetősé-
ge esetleges. Nincs kialakult rendszere a kortárs segítségnek, a veszélyeztetett fiatal korosztály „magá-
ra hagyottabb”, mint a gyermek korosztály. Nem intézményesült az ellátó/szolgáltató intézmények/
szervezetek együttműködése, az **együttműködés esetleges**.

Célcsoport-specifikus fejlesztési irányok

1. Fővárosi iskolarendszer homogenizációját ellensúlyozó integrációs iskolai programokban részt vevő
hátrányos helyzetű tanulók száma növekedjen. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
2. A fővárosi fenntartású gyermekotthonok „belső iskoláiban” a szocializációs és tanulmányi felzárkózás-
sát egyaránt célnak tekintő programokban részt vevő hátrányos helyzetű tanulók száma konkrét és
mérhető módon növekedjen. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**

3. A fővárosi oktatási intézményekben a szociokulturális hiányosságok pótlását segítő, felzárkóztató programokban részt vevő, hátrányos helyzetű tanulók száma konkrét és mérhető módon növekedjen. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
4. Konkrét és mérhető módon növekedjen azon speciális továbbképzésekben résztvevő fővárosi pedagógusok száma, akik a hátrányos helyzetű tanulók sajátos oktatási-felzárkóztatási szükségleteivel, pályorientációjával, valamint a konfliktus- és agressziókezeléssel kapcsolatos képzésen vesznek részt. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), általános érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
5. Fejlesztani szükséges az ifjúsági agresszióval foglalkozó szakmai, módszertani műhelyeket. Támogatni kell a korosztályi agresszióval foglalkozó színházi előadásokat, az iskolai színjátszó csoportokat, irodalmi színpadokat. (ezekhez kapcsolódóan, még konkrét intézkedés lehetne a Mérei Intézet kutatási programja, illetve az Agresszió Bizottság munkájának folytatása. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
6. Bővíteni kell a hátrányos helyzetű fiatalok oktatási esélyeinek kiegyenlítését szolgáló fővárosi ösztöndíjrendszert az általános, a középfokú és a felsőfokú oktatásban résztvevőket érintően egyaránt. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), kultúrafogyasztásért intézkedéscsomag (IV.2.2.4)**
7. Javasolt a hátrányos helyzetű fiatalok oktatásában, nevelésében kiemelkedő munkát végző pedagógusok munkájának fokozott erkölcsi és anyagi megbecsülése, tevékenységük célzott elismerése (díj, kitüntetés alapítása, céljuttalom). **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
8. A fiataloknak szóló közösségi szolgáltatásokban a hátrányos helyzetű fiatalok számára szocializációs hátrányait ellensúlyozó szolgáltatási modulokat és felzárkóztató programokat kell szervezni. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
9. Növelni kell a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatalok számára biztosított fővárosi utógondozói/félutas szolgáltatások kapacitásait. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
10. A gyermekvédelmi intézményekben a pozitív életpálya-modell kialakításnak érdekében fejleszteni, bővíteni szükséges az önálló életre, pályaválasztásra, munkavégzésre való felkészítést célzó szolgáltatásokat, klubfoglalkozásokat, önszegítő csoportokat. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
11. Fejlődjenek, bővüljenek a fővárosi fiatalokhoz közvetlenül, célzottan eljutó „mobil” drogambulancia- és tüssere programok. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), mobil szűrések intézkedéscsomag (IV.2.2.3)**
12. Bővíteni, fejleszteni szükséges a közterületi közösségi tevékenységekhez kapcsolható prevenció és segítségnyújtó fővárosi szolgáltatásokat (pl. védett játszóterek). **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), mobil szűrések intézkedéscsomag (IV.2.2.3)**

6. Idős és időződő (45 év feletti) személyek

A célcsoport problémáinak azonosítása

1. Az idősek valós igényeihez képest a **szolgáltatási kapacitások alultervezettek.** (Például: az időotthonok férőhelyeire várók létszáma tartósan magas, és az igények az átmeneti elhelyezés vagy a házi segítségnyújtás terén is jelentősen meghaladják a szolgáltatási lehetőségeket..) Jelentős szolgáltatási hiányosságok **jelentkeznek az izoláció által** fokozottan veszélyeztetett idősek **közösségi programokba való bevonása terén.** Alacsony fokú az otthonukból ritkán kimozduló idősek konkrét programokkal való közvetlen megkeresése, a programokban való részvételük ösztönzése. (Például: ingyenes vagy kedvezményes csoportos színház- és múzeumlátogatások szervezése egyedülálló idősek részére.)
2. **A fizikai környezetben található és az információs-kommunikációs akadályok** az életkor előrehaladásával egyre komolyabb problémákat okoznak az időződő embereknek. A fizikai és a szellemi funkciók visszaesése leginkább a fogyatékos emberekéhez hasonló speciális szükségleteket generál az idős emberek körében.

A fizikai akadályok jelen vannak mind a közterületeken, mind a közösségi szolgáltatásokat biztosító intézmények belső terében. Ezek korlátozzák a mozgásszervi betegségben szenvedő idős emberek hozzáférését.

A közösségi **információnyújtás nem érzékeny** az érzékszervi funkciók időskori csökkenésére. (Példa erre az apró betűs számlák, a hirdetések, a gyógyszerekhez adott tájékoztatók elolvasásának és értelmezésének nehézsége.)

Az információs társadalomban való részvétel, illetve azon keresztül a modern információs lehetőségek elérése az idős emberek számára nehéz, mert jellemzően nem rendelkeznek azokkal a készségekkel, tudással, amelyek az informatikai eszközök használatához, az internet eléréséhez szükségesek. (Például hiába van a családban számítógép, ha az idős ember nem tudja azt önállóan kezelni.)

3. **A szolgáltatások** jelentős része **nem érzékeny** az idősek speciális szükségleteire. (Példa erre az életkori sajátosságoknak megfelelő szűrővizsgálatok hiánya, vagy a korszerű eszközök használatát idősek számára oktató tanfolyamok alacsony elterjedtsége.)
4. Az egészségügyi szolgáltatásokat az idősebb emberek sokkal intenzívebben veszik igénybe. Különösen itt van elmaradás az információs **akadályok kompenzálásában.** Ez érinti mind az orvosi és egyéb ügyfélvárókat, a házi- és szakrendelők orvosi asszisztensi kommunikációját, mind pedig a kórházi kommunikációt.
5. **A generációk közötti együttműködést** ösztönző izolációoldó programok kevésbé elterjedtek. (Példa erre a „pótnagymama” program, amelynek keretében az egyedül maradt idősek kisgyermekes családokat segítenek gyermekeik megőrzésével.)

6. **A 45 év feletti, idősödő munkavállalók foglalkoztatási esélyegyenlősége** sérül. Az idősödő munkavállalók számára a munkavállalásnál egyértelmű hátrányt jelentenek az **ismeretek frissítésének többletköltségei**, a **nagyobb betegségkockázat** és a magasabb jövedelemigény. A dolgozó idősödő emberek esetében a munkaadók jelentős része nem veszi figyelembe életkori sajátosságokból fakadó, munkakörülményeket érintő igényeiket. Nem szervez számukra munkahelyi egészségügyi szűréseket, továbbképzéseket, nyugdíj-előkészítő programokat.

Célcsoport-specifikus fejlesztési irányok

1. Az idősök esélyeit rontó szolgáltatási hiányosságok csökkentése, az ellátásukhoz szükséges szolgáltatási kapacitások tényleges igényeiknek megfelelő, hosszú távú meghatározása. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
2. Célzottan növekedjen az idősöknek szóló egészségügyi ellátások (gerontológia, geriátria, házi szakápolás) kapacitása. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), mobil szűrések intézkedéscsomag (IV.2.2.3)**
3. Az idős emberek tényleges szükségleteire érzékeny, személyre szabott és helyben segítő speciális szolgáltatások számának növelése a fővárosi közszolgáltatásokat biztosító intézményekben. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), mobil szűrések intézkedéscsomag (IV.2.2.3)**
4. A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás ellátási kapacitásának bővítése. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
5. Az átmeneti gondozást biztosító és az idősotthoni férőhelyek számának növelése. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**
6. Idősök Önértékelő Akadémiájának működtetése, fejlesztése (ismeretátadást- és személyiségfejlesztést egyben nyújtó képzési program) szükséges. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), időseket és családosokat segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.1)**
7. Az idős emberek számára szervezett, az informatikai eszközök és hálózatok használatára felkészítő fővárosi programok támogatása, fejlesztése. **Kapcsolódó intézkedés: időseket és családosokat segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.1)**
8. Szemléletformáló programokat, kampányokat ajánlott támogatni annak érdekében, hogy a munkaadók az alkalmazásnál a hangsúlyt az idős emberek hasznosítható tapasztalatira, az adott munkakörhöz szükséges kompetenciáik meglétére helyezték. **Kapcsolódó intézkedés: érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
9. Szakszerű módszertani segítséggel szükséges támogatni az idősödő munkavállalókat befogadó munkahelyi gyakorlatok kialakítását, minősítő elismerésekkel ösztönözni a forprofit munkaadókat az életkori szükségleteknek és kockázatoknak megfelelő munkakörülmények és szűrési programok kialakítására, az idősödő munkavállalók korszerű ismeretekhez való hozzáférését célzó továbbképzések szervezésére, valamint a nyugdíjba való átmenetet segítő munkahelyi programok működtetésére. **Kapcsolódó intézkedés: érzékenyítő intézkedéscsomag (IV.2.1.1), elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag (IV.2.2.2)**
10. Bővüljön azon támogatások, kedvezmények köre, amelyek az izoláció által fokozottan veszélyeztetett idős emberek közösségi programokban és szolgáltatásokban való részvételét, csoportos színház- és múzeumlátogatásokba való bekapcsolódását ösztönzik. **Kapcsolódó intézkedés: befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), időseket és családosokat intézkedéscsomag (IV.2.2.1)**
11. Bővüljön az aktív idős kort ösztönző közösségi programok száma. **Kapcsolódó intézkedés: befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3), időseket és családosokat intézkedéscsomag (IV.2.2.1)**

7. Hajléktalan személyek

A célcsoport problémáinak azonosítása

1. **A szolgáltatási rendszer széttagolt erőforrásainak jelentős részét az egyes szolgáltatások látókörébe kerülő hajléktalanok alapvető fizikai szükségletinek kielégítése köti le.** A hajléktalanok lakhatási, szociális és munkaerő-piaci integrációját elősegítő **szolgáltatások kevéssé elterjedtek és kis kapacitásúak.**
2. A hajléktalan emberek sok esetben **egyáltalán nem férnek hozzá** azokhoz az információkhoz, amelyek a rendezett háttérrel bíró emberek számára könnyen hozzáférhetőek. Kevés a hajléktalanok számára az **utcán közvetlenül elérhető**, ingyenes információs és tájékoztató felület, amelyből értesülhetnek a friss közösségi szolgáltatási lehetőségekről, programokról, felhívásokról. *(Például: a szállókra rendszeresen nem járó hajléktalanok jelentős részét nem éri el a szállókra való beköltözés előtt kötelezően előírt szűrővizsgálatok. Körükben ezért sokkal nagyobb az esély a fertőző betegségekre, pl. a TBC gyors terjedésére.)*
3. **Időszakos és kampányszerű** a hajléktalanokkal való széles körű, célzott szolgáltatói kapcsolatfelvétel (leginkább a „hajléktalanszámlálás” alkalmával). Ennek egyik fő oka, hogy az utcai szociális munkát végző szolgáltatások kis **kapacitásúak és töredezettek.** A Főváros területének csak kis részét fedik le szervezeten és folyamatosan.
4. A hajléktalanok szolgáltatásokkal, ellátásokkal való **elérése kevéssé hatásos**, mivel gyakran **„eltűnnek”** a szolgáltatók látóköréből, illetve csak időszakosan, vagy egyáltalán nem tűnnek ott fel. *(Például az egészségügyi ellátásban részt vevő gyakran nem képes megfelelően gondozottan megjelenni, s így lemorzsolódik a kezelésről.)*
5. A hajléktalanok sajátos élethelyzetéből fakadó szükségletei a szolgáltatások szervezésekor sokszor nincsenek figyelembe véve. Ez gyakran a **szolgáltatások megkettőzéséhez, ezen keresztül szegregációhoz vezet.** *(Például az egészségügyi intézményrendszer akut ellátás után a beteget lábadozni „otthonába bocsátja”. Ezért a szociális ellátórendszernek kell felvállalnia a lábadozó vagy krónikus beteg hajléktalanoknak szóló egészségügyi ellátás szervezését.)*
6. A **szolgáltatási környezet hiányosságai** eleve elriasztanak sok hajléktalant a szolgáltatások igénybevételeitől. Sok esetben a hajléktalanok azért nem akarnak szállást nyújtó szolgáltatásokhoz fordulni, mert attól tartanak, hogy erősebb társaik elveszik maradék értékeiket, bántalmazzák őket.
7. **A kerületi önkormányzatok korlátozni próbálják** hajléktalanok egy-egy helyen való gyakori előfordulását, „megtelepedését”, akadályozzák őket a közterület használatában. *(Példaként említhető, amikor a közterületi padokra karfákat szereltek, hogy azokra a hajléktalanok ne tudjanak lefeküdni.)* Sok önkormányzat szintén ez okból nem nyit, illetve nem lát szívesen nappali melegedőt vagy más, hajléktalanokat ellátó intézményt területén.
8. A Főváros rendezetlen (kül)területein az emberek jelentős része **lakás céljára nem alkalmas helyiségekben**, építményekben él, ők gyakorlatilag szintén hajléktalannak tekinthetők. Ezeken a területeken jellemző az infrastruktúra szinte teljes hiánya, a közszolgáltatások rossz elérhetősége.

Célcsoport-specifikus fejlesztési irányok

1. Utcára kell vinni az információkat: a hajléktalanokhoz közvetlenül, saját közegükben kell eljuttatni a friss közösségi szolgáltatási lehetőségekről, programokról szóló híreket. Ennek érdekében bővíteni szükséges az utcán közvetlenül elérhető, ingyenes tájékoztató felületeket. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
2. Utcára kell vinni a szolgáltatásokat: az utcai szociális munka kapacitásainak bővítésével és szervezethezességének javításával fejleszteni kell a széleskörű, célzott kapcsolatfelvételt és kapcsolattartást a hajléktalanokkal. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
3. Ki kell alakítani a hajléktalanellátó szervezetek koordináló szerepére építő egységes intra- és interprofesszionális ügyfélirányítási módszertant. A fővárosi szolgáltatások működtetése kapcsán javítani kell a hajléktalan emberek tényleges szükségleteire érzékeny, személyre szabott szolgáltatásokat. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
4. A hajléktalanok esélyeit rontó szolgáltatási hiányosságok csökkentése, az ellátásukhoz szükséges szolgáltatási kapacitások tényleges igényeiknek megfelelő, hosszú távú meghatározása. A hajléktalanok lakhatási, szociális és munkaerő-piaci integrációját együttesen elősegítő, összetett szolgáltatási kapacitások bővítése. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
5. Bővüljön a kórházakban a hajléktalanokat befogadó ápoló-gonozó és lábadozó férőhely kapacitás. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1), befogadó intézmény intézkedéscsomag (IV.2.1.3)**
6. El kell készíteni a rendezetlen státuszú, de lakott fővárosi területek kataszterét, melynek keretében fel kell mérni az ott élő népesség lakhatási, szociális, foglalkoztatási helyzetét, az érintett területekre ki kell terjeszteni az illetékes önkormányzatok antiszegregációs programját, beavatkozásait. **Kapcsolódó intézkedés: mainstreaming (IV.1)**

b) Fejlesztési irányok mátrixa

Nem célcsoport-specifikus, ágazatok feletti javasolt intézkedések:

A hatályos jogszabályok értelmében 2010-ig, illetve 2013-ig meg kell oldani a közintézmények egyenlő esélyű hozzáférése érdekében a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítést. Ezért cél, hogy készüljön egy fővárosi közléptávú komplex akadálymentesítési intézkedési terv, amelynek hatására:

- ◆ Csökkennek a fizikai és infokommunikációs akadályok az egészségügyi, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi, kulturális intézményekben, az ügyfélszolgálatok közvetlen környezetében és belső tereiben, a közterületeken és közlekedési eszközökön. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**
- ◆ Növekszik a fővárosi fenntartású intézményeknél az érzékszervi károsodásokat kompenzáló, illetve a könnyen érthető nyelvet alkalmazó információs és tájékoztató felületek száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**
- ◆ Növekszik a fővárosi fenntartású intézményeknek az érzékszervi károsodásokat kompenzáló segédeszközökkel való ellátottsága. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek)**
- ◆ Növekszik a fővárosi fenntartású intézményeknél a védett tulajdonságú csoportokba tartozó embereket az egészségügyi, szociális, kulturális, sport, idegenforgalmi ellátások és szolgáltatások igénybevételeben-helyben segítő speciális szolgáltatások száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**
- ◆ A hivatalos fővárosi nyomtatványok és dokumentumok könnyen érthető nyelvi alkalmazásával kerülnek kialakításra. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák)**
- ◆ Kezelhetőbbé válnak a telefonos információs szolgáltatások. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák)**
- ◆ A fővárosi fenntartású, illetve többségi tulajdonú szervezetek számára kötelezővé válik a szolgáltatásaikkal, tevékenységükkel kapcsolatos, interneten elhelyezett oldalaik W3C szabványnak megfelelő, illetve könnyen érthető nyelven való elkészítése. Az internetes tartalomfejlesztést támogató fővárosi pályázati programok elbírálásakor nem lesz támogatható a W3C szabványnak meg nem felelő illetve a könnyen érthető nyelvet nem alkalmazó fejlesztés. Ezzel kapcsolatosan bővítésre kerül a W3C szabványnak megfelelő, illetve a könnyen érthető nyelvet alkalmazó tartalomfejlesztést ösztönző támogatások, kedvezmények köre. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák)**
- ◆ Bővülnek az érzékszervi fogyatékosokkal bíró emberek számára készített speciális informatikai eszközök (hardverek és szoftverek) beszerzéséhez kapcsolódó támogatások. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek)**
- ◆ Kialakításra kerülnek a fizikailag és infokommunikációs szempontból akadálymentesített informatikai eszközökkel a világháló elérését ingyenesen biztosító közösségi szolgáltató centrumok (pl. akadálymentes teleházak). **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek)**
- ◆ Megvalósul a közterületek felülvizsgálata a mozgásukban vagy érzékelésükben funkcióvesztéssel vagy nehezítettséggel bíró emberek szempontjai alapján (pl. kevés pad van adott helyen, vagy túl rövid a zöld lámpajelzés a gyalogátkelőnél). **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, kisgyermekesek)**
- ◆ Elkészül a turisztikai idegenforgalmi access guide felülvizsgálata a főváros vonatkozásában. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, kisgyermekesek)**

Növekedjen azoknak a munkájuk során emberekkel foglalkozó szakembereknek a száma, akik olyan speciális képzéseken és továbbképzéseken vesznek részt, amely a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek speciális és összetett szükségleteivel, problémáival kapcsolatos ismereteket adnak. A képzések, továbbképzések terjedjenek ki az egészségügy, az oktatás, a kultúra, a sport, az idegenforgalom területén dolgozóakra, a szociális és munkaerő-piaci szakemberekre. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Növekedjen a lakosság érzékenysége a védett tulajdonságú csoportokba tartozók problémái, speciális szükségletei iránt. Ismerjék meg élethelyzetüket, a teljes élethez és integrációhoz kapcsolódó szükségleteiket, a helyes segítség módozatait. Ismerjék meg a kulturális különbözőségben, sokszínűségben rejlő együttműködési lehetőségeket. Ismerjék meg a Főváros védett tulajdonságú célcsoportok esélyegyenlőségének előmozdítása érdekében végzett tevékenységét. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport) Kapcsolódó intézkedés: általános érzékenyítő intézkedéscsomag**

Szakszerű módszertani segítség, esélyegyenlőségi képzések, tanácsadás, ismeretterjesztő anyagok támogatásak a befogadó és családbarát munkahelyi gyakorlatok kialakítását, az előítéletek oldását. Pozitív minősítések, elismerések támogatások ösztönözzék a forprofit munkaadókat a védett tulajdonságú csoportokba tartozó személyek foglalkoztatására, esélyegyenlőségi tervek elkészítésére, jó gyakorlatok bevezetésére, működtetésére. Ez által növekedjen a munkahelyi esélyegyenlőség megerősítését célzó intézkedéseket bevezető forprofit szervezetek száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

A munkaadók közvetlen elérésére építő szemléletformáló programokat, kampányokat szükséges indítani annak érdekében, hogy a munkaadók az alkalmazásnál a hangsúlyt a meglévő, ép készségekre, az adott munkakörhöz szükséges kompetenciáik meglétére helyezték. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

A munka és a magánélet összeegyeztetésének elősegítése érdekében, kedvezmények, támogatások ösztönözzék a rugalmas, atipikus foglalkoztatási formák terjedését, illetve a családbarát munkahelyi modellek kialakítását a fővárosi munkaadók körében. **(Érintett célcsoportok: kisgyermekesek, fogyatékosok, idősek)**

Bővüljön a fővárosi munkaadókat a védett tulajdonságú csoportokba tartozó munkavállalóknak szóló kulturális sport- és szabadidős programok szervezésére ösztönző eszközök, támogatások köre. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

A civil szervezeti formában működő jogvédő és antidiszkriminációs tevékenységet ellátó intézmények támogatása. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, romák, nők, idősek)**

Több célcsoportot érintő intézkedések

Oktatás, szakképzés

A szakképzési és felnőttképzési rendszer munkaerő-piaci elvárásokra való érzékenysége javuljon. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Bővüljön a munkaadókat ösztönző, a védett tulajdonságú csoportokba tartozó munkavállalók beiskolázására, továbbképzésére irányuló támogatások köre. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Az elfogadott intézményi közoktatási esélyegyenlőségi tervvel rendelkező fővárosi oktatási intézmények száma növekedjen. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a fogyatékos, hátrányos helyzetű fiatalok)**

A Főváros szakmai koordináló-egyeztető szerepe érvényesüljön a kerületi fenntartású oktatási intézmények közoktatási esélyegyenlőséget megerősítő intézkedései kapcsán. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a fogyatékos, hátrányos helyzetű fiatalok)**

A korszerű integrációs megközelítésre épülő oktatási módszertant alkalmazó fővárosi oktatási intézmények száma növekedjen. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a hátrányos helyzetű fiatalok)**

Az életen át tartó tanulás képességét megalapozó, folytonos önfejlesztési, tanulási szükségletekhez kapcsolódó korai készségfejlesztő programok száma az alapfokú oktatási intézmények körében konkrét és mérhető módon növekedjen. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a hátrányos helyzetű fiatalok)**

A védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek felnőttképzésben való részvételét ösztönző támogatási lehetőségek köre bővüljön. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Kerüljön kidolgozásra a felnőttképzés keretében alkalmazható, az LLL lehetőségekkel kapcsolatos készségek fejlesztését célzó egységes szakmai módszertan. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Szociális ellátás, szolgáltatás

A fővárosi kerületek által biztosított ellátásokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos szabályozások, valamint a kerületi szolgáltatásszervezési gyakorlatok fővárosi szintű összehangolása. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Olyan eljárások kialakítása, amelyekkel a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek szolgáltatásokkal és ellátásokkal kapcsolatos mennyiségi és minőségi igényei meghatározhatók, monitorozhatók. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

A helyi ügyfélirányítási rendszer módszertani modelljének kidolgozása a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek számára szervezett szolgáltatások hatásosságának és hatékonyságának javítására. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

A szociokulturális hiányosságok pótlását is segítő, felzárkóztató modulokat is tartalmazó munkaerőpiaci programokban résztvevő, védett tulajdonságú csoportokba tartozó, tartósan munkanélküli ügyfelek számának növelése. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Széleskörű szakmai együttműködés megvalósítása a munkaerő-piaci és szociális szolgáltató szervezetek között, valamint a szervezetek és fenntartóik között, annak érdekében, hogy a szolgáltatások a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek szükségleteinek leginkább megfelelő módon működjenek. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

A „másodlagos” munkaerőpiachoz kapcsolódó nyílt munkaerő-piaci reintegrációt elősegítő programokban részt vevő védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek számának növelése. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Egészségügy

A fővárosi egészségügyi intézmények befogadó jellege erősödjön, a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek tájékozódását, adekvát ellátáshoz való hozzáférését segítő speciális támogató szolgáltatások kialakítása révén. Kerüljön kidolgozásra az alacsony ingerküszöbű emberek hatékony ellátását, terápia-képességének megőrzését célzó általános egészségügyi protokoll. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák, hajléktalanok)**

Erősödjön az egészségügyi intézmények és a civilek közötti kapcsolat annak érdekében, hogy a betegségekkel, az egészségtudatos magatartással kapcsolatos tudnivalók a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberekhez is eljussanak. Növekedjen a Fővárosban az egyes betegségcsoportok által kiemelten veszélyeztetett, védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberekhez helybe vitt, mobil szűrési programok száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Kerüljön kidolgozásra olyan eljárásrend, mely transzparens módon biztosítja az egészségügyi szolgáltatások diszkriminációmentes igénybevételét. Kerüljenek kialakításra azon eljárások, amelyekkel a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek egészségügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos mennyiségi és minőségi igényei meghatározhatók, monitorozhatók. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Növekedjenek a fővárosi egészségügyi ellátásban dolgozó szakemberek holisztikus gyógyászattal kapcsolatos ismeretei.

Városfejlesztés, városüzemeltetés

A fővárosi közüzemi ügyfélszolgálatok befogadó jellege erősödjön, a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek tájékozódását, adekvát ellátáshoz való hozzáférését segítő speciális támogató szolgáltatások kialakítása révén. **(Érintett célcsoportok: minden célcsoport)**

Készüljön a Főváros egész területére kiterjedő, helyszíni adatgyűjtésre épülő szegregátum-térkép, amely a szegregátumok mellett a szegregáció által kiemelten veszélyeztetett, valamint a rendezetlen lakhatási státuszú népesség által sűrűn lakott területekre is kiterjed. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák, hajléktalanok)**

Minden fővárosi kerület készítse el integrált városfejlesztési stratégiáját és az ahhoz kapcsolódó anti-szegregációs tervét. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák)**

A Főváros szakmai koordináló-egyeztető szerepe intézményesen is érvényesüljön az egyes kerületek antiszegregációs törekvései kapcsán, támogassa az antiszegregációs beavatkozások végrehajtását. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák)**

A városfejlesztés a közösségi részvételen alapuló tervezésre építsen, például a „Köz-helyek” program keretében a Studio Metropolitana Kht. vezetésével. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Kultúra, sport, idegenforgalom

Növekedjen a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek, kulturális és sporttevékenységekbe való bevonását célzó, ösztönző programok száma. A fővárosi kulturális intézmények is segítsék elő a hátrányos helyzetű és speciális élethelyzetben lévő emberek programjaikon való részvételét, rugalmas programszervezéssel, a részvételt segítő speciális szolgáltatások kialakításával **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

Növekedjen a kulturális sokszínűséget népszerűsítő, a védett tulajdonságú csoportok közé tartozó csoportok, azon belül a nemzeti kisebbségek hagyományait, szokásait, kulturális értékeit bemutató, elfogadásukat, megbecsülésüket ösztönző fővárosi rendezvények és kulturális programok száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák)**

Növekedjen a védett tulajdonságú csoportokba tartozó emberek számára célzottan szervezett, speciális szükségleteiket figyelembe vevő fővárosi kulturális, sport- és szabadidős programok, rendezvények száma. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport)**

A társadalmi érzékenység és szemlélet fejlesztése érdekében valósuljon meg a befogadó kulturális jó gyakorlatok, módszerek összegyűjtése, közreadása. **(Érintett célcsoportok: összes célcsoport, kiemelten a romák)**

Foglalkoztatás

A munkaerő-piaci szervezeten belül kerüljön kidolgozásra az alacsony feszültségtűrési szinttel bíró ügyfelek hatékony ellátását, együttműködési képességének megőrzését célzó általános ügyfél-protokoll. **(Érintett célcsoportok: fogyatékosok, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok, romák, hajléktalanok)**

Fogyatékos embereket érintő intézkedések

Ágazatok feletti intézkedések

Kötelező előírás a fővárosi fenntartású, illetve többségi tulajdonú szervezetek számára a szolgáltatásiakkal, tevékenységükkel kapcsolatos, interneten elhelyezett oldalaik könnyen érthető szövegezésű és W3C szabványnak megfelelő elkészítésére, közzétételére.

A fővárosi pályázatok disszeminációs előírásának kötelező elemévé kell tenni a programmal kapcsolatos információk W3C szabvány szerinti és könnyen érthető szövegezésű internetes közzétételét.

Oktatás, szakképzés

A fővárosi oktató-nevelő intézmények mind-egyikében fejleszteni kell a fogyatékos fiatalok speciális szempontjait és szükségleteit figyelembe vevő környezeti és tárgyi feltételeket, bővíteni szükséges a számukra biztosított speciális fejlesztő, felzárkóztató fakultációs foglalkozásokat.

A szakképzésben, a fogyatékos emberek személyes erősségeinek és funkcióik csökkenésének figyelembe vétele mellett fokozottan kell törekedni a piacképes képzésekbe való beiskolázásukra.

Szociális ellátás, szolgáltatás

A fővárosi szolgáltatások körében a fogyatékos emberek tényleges szükségleteire érzékeny, személyre szabott szolgáltatások biztosítása

A fogyatékos és autista személyek részére kisközösséget befogadó lakóotthoni ellátási formát biztosító, illetve nappali szolgáltatást nyújtó intézmények ellátási kapacitásainak növelése.

A fogyatékos emberek nyílt munkaerőpiacra való visszatérését elősegítő, segítő kísérésre épülő, az önálló munkavégzési és életviteli készségek fejlesztését, a szocializációs hiányosságok pótlását egyaránt célzó foglalkoztatási szolgáltatások fejlesztése.

Egészségügy

Fejlődjön az orvosi rendelőkben, ügyfélszolgálatokon, közlekedési csomópontokon a vizuális és egyidejű akusztikus információk minősége és mennyisége.

Intézményi szinten épüljön be az egészségügyi szolgáltatások képzési és továbbképzési rendszerébe a szakemberek felkészítése a különböző fogyatékoságok jellemzőiről. Az ápolási képzésbe fontos beépíteni a fogyatékos-ügyi ismereteket.

Roma kisebbséghez tartozókat érintő intézkedések

Ágazatok feletti intézkedések

A civil szervezeti formában működő roma nemzetiségi, kulturális, esélykiegyenlítő, tevékenységet ellátó intézmények támogatása.

A roma kisebbségi önkormányzatok, kerületi önkormányzatok és a Fővárosi Önkormányzat közötti együttműködést fejleszteni kell, a közös program- és szolgáltatásszervezés, a roma-programok megvalósítására fordított erőforrások bővítése és összekapcsolása érdekében

Oktatás, szakképzés

Fel kell lépni az oktatási szegregáció nyílt és rejtett formáival szemben, ösztönözni kell a roma tanulók célzott bevonását a színvonalas oktatást biztosító intézmények képzéseibe.

Bővíteni és fejleszteni kell a roma fiatalokat integráltan oktató intézményekben a szociokulturális hátrányok ellensúlyozását, az együttnevelést hatékonyan támogató, IPR alapú pedagógiai módszertan alkalmazásának ösztönzésével és befogadó intézményi légkör kialakításával.

Ki kell alakítani a felsőoktatásban a roma nyelv, kultúra, történelem, népismeret oktatására szolgáló és erre felkészítő képzési formákat és tartalmakat.

Bővíteni és fejleszteni szükséges a színvonalas cigány nemzetiségi oktatást folytató intézményes képzési formákat.

Bővíteni szükséges a roma esélykiegyenlítő-felzárkóztató oktatási formák (például tanodák, Romaversitas) támogatását.

Bővíteni kell a roma oktatási esélyek kiegyenlítését szolgáló fővárosi ösztöndíjrendszert az általános, a középfokú és a felsőfokú oktatásban résztvevőket érintően egyaránt.

Az ösztöndíjrendszer fejlesztésénél kiemelt hangsúlyt kell fektetni a roma tanulók felzárkózásának támogatására és lemorzsolódásuk megelőzésére.

Javasolt a cigány gyermekek, fiatalok integrált oktatásában, nevelésében kiemelkedő munkát végző pedagógusok munkájának fokozott erkölcsi és anyagi megbecsülése, tevékenységük célzott elismerése (díj, kitüntetés alapítása).

Szociális ellátás, szolgáltatás

A romák tényleges szükségleteire érzékeny, személyre szabott szolgáltatások biztosítása a fővárosi közszolgáltató rendszerek működtetésében.

Egészségügy

A szegregáció által veszélyeztetett fővárosi területeken növekedjen a veszélyeztetett fiatalokat saját környezetükben elérő prevenciós „utcai” szolgáltatások, segítségnyújtások kapacitása. Az „utcai” szolgáltatások terjedjenek ki az alapvető testi, egészségügyi, szexuális ismerethiányok pótlására, a szenvedélybetegségekkel kapcsolatos prevencióra és a kriminalizálódás megelőzésére. Bővüljenek és fejlődjenek a roma fiatalok számára célzottan biztosított felvilágosító „utcai” és közösségi programok.

Városfejlesztés, városüzemeltetés

Kiemelten szükséges támogatni a roma lakosság területi szegregációját oldó szociális városrész-rehabilitációs programokat. A roma családokat kiemelten érintő fővárosi városrész-rehabilitációs projektek megvalósítás kapcsán maradéktalanul érvényre kell juttatni a szociális rehabilitáció és a területi antidiszkrimináció elvi és szakmai szempontjait. A városrész-rehabilitációs projektek megvalósítása kapcsán biztosítani kell a roma családok területi kötődéseinek védelmét és az integrációjukat segítő közösségi természetes támogató rendszerek megőrzését.

Kultúra, sport, idegenforgalom

Bővíteni szükséges a roma és a közös történelem, kultúra jelentős személyiségeinek megőrkítését célzó közterületi elnevezések, emlékhelyek körét.

Elő kell segíteni, hogy a roma kulturális programok szervesüljenek a város kulturális arculatában. A közművelődési intézmények (színházak, mozik, múzeumok, közgyűjtemények, kultúrházak, média stb.), valamint a közterületi kulturális programok, fesztiválok a roma népesség fővárosi súlyának megfelelő arányban adjanak helyet a roma kulturális értékek bemutatásának.

Bővüljön az olyan, cigány gyermeknek biztosított, művelődési, ismeretadó táborozási lehetőségek köre, amelyek a pihenési, üdülési élmény mellett pótolják az oktatásból hiányzó népiismereti elemeket.

Foglalkoztatás

Beindítandó a diplomás romák beilleszkedését és a fővárosi ügyfélszolgálatok befogadó gyakorlatát kialakító roma ösztöndíj rendszer.

A hátrányos helyzetű és különösen a roma fiatalok pályaeorientációjának, munkatapasztalat szerzésének támogatása. Ennek részeként a fővárosi közüzemek szakember utánpótlására a hátrányos helyzetű és roma fiatalok felé célzott pályaeorientációs tevékenység, és gyakorlonoki pilot program kialakítása.

Nőket, férfiakat, családokat érintő intézkedések

Szociális ellátás, szolgáltatás

A fővárosi nők speciális szolgáltatási szükségleteinek monitorozása, az eredmények érvényre juttatása a szolgáltatási rendszerek kialakításánál, szervezésénél.

A fővárosi gyermekes családok speciális szolgáltatási szükségleteinek monitorozása, az eredmények érvényre juttatása a szolgáltatási rendszerek kialakításánál, szervezésénél, a kisgyermeket nevelők esélyeit rontó szolgáltatási hiányosságok csökkentése.

Gyermek-játszósarkok, gyermekmegőrzők, pelenkázó- és szoptatóhelyiségek kialakítása a közszolgáltatók ügyfélszolgálati területein.

A gyermeküket egyedül nevelő nőket és férfiakat segítő, tehermentesítő fővárosi szolgáltatások fejlesztése, bővítése.

Kultúra, sport, idegenforgalom

A városvezetés tegyen lépéseket a nők és teljesítményük láthatóvá tételére: a közterületek, közintézmények elnevezésében, műemlékek, szobrok, emléktáblák állításában igyekezzen kiegyenlíteni a nők és férfiak közötti egyenlőtlenséget a reprezentációban.

Kerüljenek kialakításra gyermek-játszósarkok a könyvtárakban, sportlétesítményekben

Foglalkoztatás

A nemek közötti családi feladatmegosztás kiegyensúlyozása érdekében, a családoknak szóló, a munkamegosztást ösztönző szemléletformáló programok, kampányok szervezése szükséges.

A gyermeknevelés miatt a munkavégzésből hosszabb időre kieső alkalmazottak és a munkáltatók érdemi kapcsolattartását, a munkahelyre teljes értékű munkavállalóként való visszatérésüket aktívan segítő munkahelyi programok szervezését a fővárosi munkaadók körében kedvezmények, támogatások ösztönözzék.

Bővíteni kell a gyermekvállalás miatt a munkaerőpiactól hosszabb időre távol maradó aktív korú családtagok által kedvezményesen igénybe vehető, korszerű ismeretek megszerzését célzó speciális képzési programok körét.

Hátrányos helyzetű gyermekeket és fiatalokat érintő intézkedések

Oktatás, szakképzés

A fővárosi iskolarendszer homogenizációját ellensúlyozó integrációs iskolai programokban részt vevő hátrányos helyzetű tanulók száma növekedjen.

A fővárosi fenntartású gyermekotthonok „belső iskoláiban” a szocializációs és tanulmányi felzárkózását egyaránt célnak tekintő programokban részt vevő hátrányos helyzetű tanulók száma konkrét és mérhető módon növekedjen.

A fővárosi oktatási intézményekben a szociokulturális hiányosságok pótlását segítő, felzárkóztató programokban részt vevő, hátrányos helyzetű tanulók száma konkrét és mérhető módon növekedjen.

Konkrét és mérhető módon növekedjen azon speciális továbbképzésekben résztvevő fővárosi pedagógusok száma, akik a hátrányos helyzetű tanulók sajátos oktatási-felzárkóztatási szükségleteivel, pályaaugmentációjával, valamint a konfliktus- és agressziókezeléssel kapcsolatos képzésen vesznek részt.

Fejlesztési szükségesség az ifjúsági agresszióval foglalkozó szakmai, módszertani műhelyeket. Támogatni kell a korosztályi agresszióval foglalkozó színházi előadásokat, az iskolai színjátszó csoportokat, irodalmi színpadokat.

Bővíteni kell a hátrányos helyzetű fiatalok oktatási esélyeinek kiegyenlítését szolgáló fővárosi ösztöndíjrendszert az általános, a középfokú és a felsőfokú oktatásban résztvevőket érintően egyaránt.

Javasolt a hátrányos helyzetű fiatalok oktatásában, nevelésében kiemelkedő munkát végző pedagógusok munkájának fokozott erkölcsi és anyagi megbecsülése, tevékenységük célzott elismerése (díj, kitüntetés alapítása, céljuttalom).

Szociális ellátás, szolgáltatás

A fiataloknak szóló közösségi szolgáltatásokban a hátrányos helyzetű fiatalok számára szocializációs hátrányait ellensúlyozó szolgáltatási modulokat és felzárkóztató programokat kell szervezni.

Növelni kell a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatalok számára biztosított fővárosi utógondozói/félutas szolgáltatások kapacitásait.

A gyermekvédelmi intézményekben a pozitív életpálya-modell kialakításnak érdekében fejleszteni, bővíteni szükséges az önálló életre, pályaválasztásra, munkavégzésre való felkészítést célzó szolgáltatásokat, klubfoglalkozásokat, önszorgító csoportokat.

Egészségügy

Fejlődjenek, bővüljenek a fővárosi fiatalokhoz közvetlenül, célzottan eljutó „mobil” drogambulancia- és tücsere-programok.

Városfejlesztés, városüzemeltetés

Bővíteni, fejleszteni szükséges a közterületi közösségi tevékenységekhez kapcsolható prevenciós és segítségnyújtó fővárosi szolgáltatásokat (pl. védett játszóterek).

Időseket, idősödőket (45 feletti emberek) érintő intézkedések

Oktatás, szakképzés

Idősek önértékelő akadémiájának működtetése, fejlesztése (ismeretátadást és személyiségfejlesztést egyben nyújtó) képzési program szükséges.

Szociális ellátás, szolgáltatás

Az idős emberek számára szervezett, az informatikai eszközök és hálózatok használatára felkészítő fővárosi programok támogatása, fejlesztése.

Az idős emberek tényleges szükségleteire érzékeny, személyre szabott és helyben segítő speciális szolgáltatások számának növelése a fővárosi közszolgáltatásokat biztosító intézményekben.

Az idősek esélyeit rontó szolgáltatási hiányosságok csökkentése, az ellátásukhoz szükséges szolgáltatási kapacitások tényleges igényeiknek megfelelő, hosszú távú meghatározása.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás ellátási kapacitásának bővítése.

Az átmeneti gondozást biztosító és az idősothoni férőhelyek számának növelése.

Egészségügy

Célzottan növekedjen az időseknek szóló egészségügyi ellátások (gerontológia, geriátria, házi szakápolás) kapacitása

Városfejlesztés, városüzemeltetés

Szemléletformáló programokat, kampányokat ajánlott támogatni annak érdekében, hogy a munkaadók az alkalmazásnál a hangsúlyt az idős emberek hasznosítható tapasztalatira, az adott munkakörhöz szükséges kompetenciáik meglétére helyezték.

Szakszerű módszertani segítséggel szükséges támogatni az idősödő munkavállalókat befogadó munkahelyi gyakorlatok kialakítását, minősítő elismerésekkel ösztönözni a forprofit munkaadókat az életkori szükségleteknek és kockázatoknak megfelelő munkakörülmények és szűrési programok kialakítására, az idősödő munkavállalók korszerű ismeretekhez való hozzáférést célzó továbbképzések szervezésére, valamint a nyugdíjba való átmenetet segítő munkahelyi programok működtetésére.

Kultúra, sport, idegenforgalom

Bővüljön azon támogatások, kedvezmények köre, amelyek az izoláció által fokozottan veszélyeztetett idős emberek közösségi programokban és szolgáltatásokban való részvételét, csoportos színház- és múzeumlátogatásokba való bekapcsolódását ösztönzik.

Bővüljön az aktív idős kort ösztönző közösségi programok száma.

Hajléktalan embereket érintő intézkedések

Szociális ellátás, szolgáltatás

Utcára kell vinni az információkat: a hajléktalanokhoz közvetlenül, saját közegükben kell eljuttatni a friss közösségi szolgáltatási lehetőségekről, programokról szóló híreket. Ennek érdekében bővíteni szükséges az utcán közvetlenül elérhető, ingyenes tájékoztató felületeket.

Utcára kell vinni a szolgáltatásokat: az utcai szociális munka kapacitásainak bővítésével és szervezettségének javításával fejleszteni kell a széleskörű, célzott kapcsolatfelvételt és kapcsolattartást a hajléktalanokkal.

Ki kell alakítani a hajléktalanellátó szervezetek koordináló szerepére építő egységes intra- és interprofesszionális ügyfélirányítási módszertant. A fővárosi szolgáltatások működtetése kapcsán javítani kell a hajléktalan emberek tényleges szükségleteire érzékeny, személyre szabott szolgáltatásokat.

A hajléktalanok esélyeit rontó szolgáltatási hiányosságok csökkentése, az ellátásukhoz szükséges szolgáltatási kapacitások tényleges igényeiknek megfelelő, hosszú távú meghatározása. A hajléktalanok lakhatási, szociális és munkaerő-piaci integrációját együttesen elősegítő, összetett szolgáltatási kapacitások bővítése.

Egészségügy

Bővüljön a kórházakban a hajléktalanokat befogadó ápoló-gondozó és lábadozó férőhely kapacitás.

Városfejlesztés, városüzemeltetés

El kell készíteni a rendezetlen státuszú, de lakott fővárosi területek kataszterét, melynek keretében fel kell mérni az ott élő népesség lakhatási, szociális, foglalkoztatási helyzetét, az érintett területekre ki kell terjeszteni az illetékes önkormányzatok antiszegregációs programját, beavatkozásait.

VI. 2. Fogalomtár

Közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek

minősül az olyan rendelkezés, eljárás, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt tulajdonsága miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, vele összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne.⁴ Nagyon fontos kiemelni, hogy nem csak a valós, hanem a vélt tulajdonságok alapján is érhet valakit negatív diszkrimináció (pl. nem biztos, hogy mindenki, aki cigánynak látszik, annak is vallja magát).

Közvetett hátrányos megkülönböztetésnek

minősül az a látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő rendelkezés vagy eljárás, amely meghatározott tulajdonságokkal rendelkező egyes személyeket vagy csoportokat lényegesen nagyobb arányban hátrányosabb helyzetbe hoz, mint amelyben más, velük összehasonlítható helyzetben lévő személy vagy csoport volt, van, vagy lenne.⁵ Vagyis az egyes rendelkezések, intézkedések végrehajtásakor kiderül, hogy miközben azok semlegesnek, az egyenlő bánásmód elvét érvényesítő intézkedésnek látszanak, mégis hátrányos helyzetbe hoznak embereket, emberek csoportját, tehát hatásukban, eredményükben (közvetett módon) idéznek elő hátrányos helyzetet, negatív diszkriminációt.

Egyenlő bánásmód:

az antidiszkrimináció jogszabályi megfelelője, amely a **hátrányos megkülönböztetés** tilalmán kívül kiegészül a **zaklatás**, a **jogellenes elkülönítés** és a **megtorlás tilalmával**.

A törvény szerint az előnyben részesítés (pozitív diszkrimináció) nem jelenti az egyenlő bánásmód követelményének megsértését, ha az egy kifejezetten megjelölt társadalmi csoport tárgyilagos értékelésen alapuló esélyegyenlőtlenségének felszámolására irányul, ezért meghatározott ideig, meghatározott módon érvényesül, és nem sért alapvető jogot, nem biztosít feltétlen előnyt, illetve nem zárja ki az egyéni szempontok mérlegelését.

Zaklatás

A negatív diszkrimináció egyik sajátos formája, a **zaklatás** a sértett emberi méltósága elleni támadást valósít meg. Ez történhet a sértett személyes tulajdonságának kifigurázásával, gúnyolódással, súlyosan sértő megjegyzések tételével, de természetesen fizikai érintkezéssel is (pl. pofon, simogatás, fenék megérintése).⁶

Szegregáció

Negatívan diszkriminatív eljárásnak minősül a jogellenes elkülönítés, más néven **szegregáció**, amely egyes személyeket vagy egy csoportot személyes tulajdonsága (pl. kisebbséghez tartozása) alapján más, egyébként hasonló helyzetben lévő személyektől, csoportoktól elkülönít, anélkül, hogy ezt jogszabály kifejezetten megengedné vagy szorgalmazná. A szegregáció egy vagy több körülírható társadalmi csoport vonatkozásában a társadalmi távolságtartás intézményesített, fizikai téren belüli elkülönülésben kifejeződő formájaként jelentkezik.⁷

4 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról 8. § alapján

5 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról 9. § alapján

6 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról 10. § alapján

7 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról 10. § alapján

Megtorlás

A negatív diszkrimináció azon típusa, amiről akkor beszélhetünk, ha valaki a hátrányos megkülönböztetés miatt fellépő, eljárást indító, vagy az eljárás során tanúskodó személynek jogsérelmet okoz.⁸

Az egyenlő hozzáférés elve

alapján bármely személy vagy csoport számára azonos esély biztosítandó, hogy hozzáférhessenek azokhoz a javakhoz, szolgáltatásokhoz és ellátásokhoz, amelyek a társadalom egésze számára rendelkezésre állnak. Az egyenlő hozzáférésnek a fizikai térben érvényesülnie kell azon javak, szolgáltatások, ellátások elérésében, amelyek igénybe vétele közvetlen térbeli, fizikai hozzáféréshez kötött (pl. akadálymentes közlekedés biztosítása).

Az egyenlő hozzáférés elvének érvényre jutása ellen is hat a szegregáció, vagyis, ha egy vagy több körülírható társadalmi csoport a fizikai térben megjelenő elkülönítettség miatt akadályozott a javakhoz való hozzáférésben.

Védett tulajdonsággal⁹

rendelkező személyek, csoportok lehetnek a következő tulajdonságok alapján:

- valós vagy vélt nem,
- faji hovatartozás, bőrszín,
- nemzetisége, nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozás, anyanyelv,
- fogyatékoság, egészségi állapot,
- vallási vagy világnézeti meggyőződés,
- politikai vagy más vélemény,
- családi állapot, anyaság (terhesség) vagy apaság,
- szexuális irányultság, nemi identitás,
- életkor,
- társadalmi származás, vagyoni helyzet,
- foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellege, illetve határozott időtartama,
- érdekképviselőhez való tartozás,
- egyéb helyzet, tulajdonság vagy jellemző.

A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok

alatt a társadalom azon körülírható csoportjait értjük, amelyek tagjai valamely közös természetes tulajdonságuk, jellemzőjük, attribútumok következtében a társadalmi működés egészének, vagy egyes részeinek terén meghatározható hátrányokkal érintettek. Esetükben az esélyegyenlőség érvényesülését az adott csoportra jellemző specifikus hátrányok pontos meghatározására és a hátrányokat mérséklő intézkedések bevezetése, szolgáltatások megvalósítása segítheti elő.

8 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról 10. § alapján

9 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról alapján

A Főváros vonatkozásában legjellemzőbben a következő hátrányos helyzetű csoportok jöhetnek szóba:

- nők,
- fogyatékos személyek,
- roma kisebbséghez tartozók,
- idősebbek,
- pályakezdők/ fiatalok,
- családosok,
- hajléktalan személyek,
- bevándorlók.

Egyes szakmai területeken az ágazat jellege szerint további célcsoportok is meghatározhatók (például az oktatás terén):

- a halmozottan hátrányos helyzetű,
- sajátos nevelési igényű gyermekek csoportjai.

Esélyegyenlőség:

a **diszkrimináció tilalmának** másik, **aktív, cselekvésen alapuló megközelítése**. Az egyenlő bánásmód nem növeli az esélykülönbségeket, de nem is csökkenti azokat, így nem oldja meg az esélyegyenlőtlenségből adódó problémákat. Az Európai Unió Strukturális Alapok ezért esélyegyenlőségi politikát fogalmazott meg. Ez azt kívánja meg a tagállamoktól, hogy a diszkrimináció tilalmának betartásán túl erőfeszítéseket tegyenek az Esélyegyenlőségi törvényben is felsorolt tulajdonságokkal rendelkező csoportok esélyegyenlőségének javítása érdekében. Az esélyegyenlőség tehát több, mint egyenlő bánásmód: mindazon jogi és nem jogi eszközöket jelenti, amelyek azt a célt szolgálják, hogy mindenki egyenlő eséllyel érvényesülhessen az élet legkülönbözőbb területein, de legalábbis csökkenjenek az érintett csoportokat érő hátrányok. Az EU-s pályázati források elnyeréséhez ma már elengedhetetlen a pályázott projekten belül érdemi és életszerű esélyegyenlőségi intézkedések bemutatása.

Sokszínűség (diverzitás):

etnikai, nyelvi, vallási – összefoglalóan: kulturális – sokszínűség. Az UNESCO kulturális sokszínűségről szóló egyetemes nyilatkozata hangsúlyozza: „a kultúra egy társadalom vagy társadalmi csoport sajátos lelki, tárgyi, szellemi és érzelmi jegyeinek együttese, mely magába foglalja a művészeteken és az irodalmon kívül az életstílust, az együttélés módjait, az értékrendszert, a hagyományokat és a hiedelmeket.” A nyilatkozat leszögezi: „a kultúrák sokszínűségének tisztelete, a tolerancia, a párbeszéd és az együttműködés a kölcsönös bizalom és megértés légkörében, a nemzetközi béke és biztonság egyik legjobb biztosítója.” A nyilatkozat szerint „mint a kapcsolatok, az újítások és a kreativitás forrása, a kulturális sokszínűség éppolyan fontos az emberiség számára, mint a természet számára a biodiverzitás.”

A gazdasági vállalkozásokra vonatkozó sokszínűség-fogalom ez utóbbi mondatra alapoz: a kreativitás és innováció forrásaként sokszínű vállalati kultúra hozható létre, amely a dolgozók eltérő kulturális (etnikai, nyelvi, vallási, tapasztalati...) háttérének összességére, összefogására alapoz.

Gender-szemlélet (gender mainstreaming)

Az Európában már elterjedt gender-szemlélet lényege, hogy a társadalmi problémákat, szükségleteket úgy kezeli, hogy figyelembe veszi a társadalmi nemek adottságaiból fakadó különböző szükségleteket, így a nők egyenjogúsága mellett, helyett a nők és a férfiak társadalmi esélyegyenlőségére koncentrálnak. A szemléletmód általában horizontális szempontként jelenik meg a kulturális, egészségügyi, jóléti szolgáltatások nyújtásában, az esélyegyenlőséget elősegítő intézkedésekben, a jogalkotásban, így fősodor, azaz mainstreaming szempontként szolgál.

Sztereotípiák

„Egy embercsoport bizonyos jellemvonásainak vagy motívumainak általánosítását sztereotipizálásnak nevezzük. A sztereotipizálás annyit jelent, hogy a csoportba tartozó bármely egyénnek hasonló jellemvonásokat tulajdonítunk attól függetlenül, hogy a valóságban mennyire különböznek a csoport tagjai egymástól.” (Allport 1984)

Előítélet

„Az előítélet ellenséges vagy negatív attitűd valamilyen csoporttal szemben – olyan attitűd, amely téves vagy nem téves információkból származó általánosításokon alapul.” (Aronson 1980)

Fokozatai:

1. Szóbeli előítéletesség
2. Elkerülő előítéletesség (valaki elkezd kerülni az előítélettel sújtott csoport tagjait, pl. az iskolában nem ül roma gyerek mellé)
3. Ha hátrányosan megkülönböztetnek bizonyos csoportot vagy a csoport tagjait
4. Ha fizikailag bántalmazzák az előítélet övezte csoport tagjait
5. A bűnbaknak kikiáltott csoport megsemmisítése (Allport 1984)

Indító gondolatok	3
I. Vezetői összefoglaló	4
I.1 Az anyag státusza, funkciója, szerkezete	4
I.2 Az anyag kidolgozásának folyamata	7
I.3 Az esélyegyenlőségi szempontok helye a szakpolitikákban	9
IV. Intézkedési terv	13
IV.1 Rendszerbe építési intézkedések	13
IV.2 Kiemelt intézkedések és prioritások	14
IV.2.1 Általános intézkedések.....	14
1. Általános érzékenyítő intézkedéscsomag.....	15
2. Általános akadálymentesítési intézkedéscsomag	17
3. Befogadó intézmény intézkedéscsomag.....	18
IV.2.2 Specifikus intézkedések	19
1. Időseket és családosokat segítő intézkedéscsomag.....	19
2. Elhelyezkedést segítő intézkedéscsomag.....	19
3. Mobil szűrések intézkedéscsomag	20
4. A kultúrafogyasztásért intézkedéscsomag	20
5. Sokszínű kultúra intézkedéscsomag	21
IV.2.3 Intézkedési program táblázata.....	22
V. A program megvalósításának intézményes garanciái	27
V.1 Esélyegyenlőség intézményeinek kialakítása	27
a) Tervezés összehangolása	27
b) Végrehajtás.....	28
c) Kontroll, monitoring, visszacsatolás a döntéshozatalba	28
V.2 Érintettek bevonásának intézményesítése	29
V.3 Nyilvánosság biztosítása	29
VI. Mellékletek	30
VI.1 Szükségletek és fejlesztési irányok meghatározása	31
a) Szükségletek és fejlesztési irányok célcsoportonként.....	31
1. Minden célcsoportra vonatkozó fejlesztési irányok.....	31
2. Fogyatékos személyek	36
3. Roma származású személyek.....	38
4. Nők, férfiak, családosok.....	41
5. Hátrányos helyzetű és veszélyeztetett fiatalok.....	43
6. Idős és idősödő (45 év feletti) személyek.....	45
7. Hajléktalan személyek.....	47
b) Fejlesztési irányok mátrixa	49
Nem célcsoport-specifikus, ágazatok feletti javasolt intézkedések	49
Több célcsoportot érintő intézkedések	50
Fogyatékos embereket érintő intézkedések	53
Roma kisebbséghez tartozókat érintő intézkedések	54
Nőket, férfiakat, családosokat érintő intézkedések	56
Hátrányos helyzetű gyermekeket és fiatalokat érintő intézkedések	57
Időseket és idősödőket (45 év feletti emberek) érintő intézkedések	58
Hajléktalan embereket érintő intézkedések	59
VI.2 Fogalomtár	60